КХОАНА МОТТИГЕРЧА СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ ХУЛ МАССАВА А КХАДЖ ТАССА ГІОРГВА ВАЙ!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 31 (4045). | ШОАТТА, 13 март, 1965 шу. | Мах 2 кеп.

Хоржамашта дика накъа доагІа

Тха лоаман, Ножай-Юрта района къахьегамхой, бІаьстан балхашта дика кийчбенна накъа боагІа моттигерча Советашка хоржамаш деча денна. Соахкарчул дикагІа Іангара доахаш латт укх шера доахан. ДукхагІа йоаккх шура. Геттара кІезигденнад районе довш дола доахан.

Белггала дукхагІа аьхад лаьтта, графикал дукха хьалхагІа ремонт яьй юртбоахама техникана. Цу дерригача толамаша гІадбут къахьегамхой, уж тешаш ба юртбоахама кердача шера хьокхамаш дика хургхиларах.

Дика латт районе хоржамашта кийчо яра гІулакх а. 1-ча марта массайолча хоржама участкашка хьалтехай харжархой спискаш, агитаторий дежурство оттаяьй агитпункташка, бахача наха лаьрхІа лекцеш еш, беседаш ю, керда газеташ, журналаш деш агитаторашa, колхозхошта юкъе йолитически агитаци ю агитаторашa.

800 гаргга агитатор ва фермашка, клубашка, библиотекашка, нах бахбахача пункташка хоржамех йола положенеш дІайовзийташ, депутаташ хила кандидаталла оттабаь нах дІабовзийташ. ХІаьта тха районе уж дукха а ба! Къахьегамхой депутатий районни Советe хоржаргва 53 саг, 16 юрта Советашка — 435 саг. Депутатий кандидаташта юкъе 42 процент кхалнах ба, хІаьта 53 процент производстве къахьегараш. Районни Совета депутаташ хила кандидаталла оттабаьраштa юкъе дикагІболча доахан, хьажкІаш лелаерий, механизаторий, района интеллигенцей цІераш я.

Дуккхача наха йовз Исаева Кусум. Цо кулгалду хьажкІаш кхееча звенона. ВЛКСМ райкома член я из, дика хьажкІаш кхеярах ЦК ВЛКСМ значок еннай цунна. 65 шу даьннад «Заветы Ильича» яхача колхоза хьажкІаш лелаеча звено звеньевой Герихaнов Залимхана. Цхьабакъда, соахка 27 гектар долча лаьттан хІара гектара тІара 36 центнер фуалъльха хьажкІаш чуенай цо кулгалдеча звенос.

Массехк шу да коммунистка Ахмедова Зулината Х. Нурадилова цІерахча колхозе Іаьсий леладу. ХІара Іасана дулх дукхагІа тІакхетийтар, цхьаккха Іаса ца далийтар — из да цо шийна хьалха оттадаь керттера дехкар. Ши шу хьалха хержар Жданова цІерахча колхоза председателалла Самханов Ваха-Хьажа. Из къона ва. Цхьабакъда цун колхозе шерра шера лакхлу къахьегама овсарле. Районе эггара дикагІа вІаштІехьдаькхад доахан Іангара дахара гІулакх: фермашта юхе хьаденадар доакъар, ханнахьа ремонт яьр помещенешта, хІанзле а кийча ба уж кхашкара бІаьстанара балхаш дІадоладе. ХІанз колхозе массанахьа а электросердал чуюллаш латт. Ваха-Хьажа заочно дешаш ва юртбоахама техникуме.

Тхоай ва тха писатель а. Из ва МехкатІерча бархІ шерарча школа директор, Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни хьехархо Айдамиров Абузар. Стихотворенеи повестийи массехк сборника автор ва из. Соахка Айдамиров дІайийцав СССР писателий Союза членалла.

Республика къахьегамхошта, радиоладувгІараштa, Дагестане бахачарна а дика вовз ший гІулакх дезаш вола самодеятельни артист — Эльмурзаев Бек. Бек дика халхавоал, сакъердаме ашараш лекх. Ше язъю цо иллешта музыка а, ше ва из цхьайолчар автор а. Самодеятельни искусство дегІайоалаеча хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГІалгІай АССР Президиумо заслуженни артиста цІи еннай цунна. Аз лакхе белгалбаьха нах хержа хургба тха райсовета депутаталла. Царна юкъе хургба тайп-тайпарча къамех бола нах.

ХІанз хоржама участкашка дерригa балхаш йистедаьннад. КПСС райкомо а райисполкомо а хІара хоржама участке дІахьожабаьб района бехктокхамера болхлой. Района КПСС райкома бюро массехказза хьежай хоржамашта кийчо мишта ю. Агитаторашца, агитпунктай заведующешца массехказза семинараш яьй.

Боккхача лоархІамера гІулакх да района агитпункташка, хоржама участкашка справкай столаш, кабинаш кийчъяр, лозунгаш, плакаташ, деша керда газеташ, журналаш хилийтар. Цу балха чІоагІа уйла яьй райкомо. Къаьстта дика къахьийгад гойтара агитацена агитпункташ кийчъеш А. Шерипова, Х. Нурадилова цІерахча колхозий партийни организацеша. Школашка, библиотекашка, клубашка хьалтохарал совгІа массайолча кхашкарча бригадашка, доахан леладеча фермашка, механически мастерскешка хьалтехадар лозунгаш, плакаташ.

Моттигерча Советашка хоржамаш дара тІаберзабаьча массово-политически балхах дика беркат даьннад: района массайолча колхозашкара механизатораш чуйнна кийчо еш ба юртбоахама техника бІаьстан балхашта кийчъяра, кхашка удобренеш дІакхухь, хІанзле а дІахьожаяьй хІара звенона лаьттан участкаш.

Дагахьа раьза а болаш кхадж тоссаргба ножай-юртхоша кхоана халкъа кандидаташта.

А. КИНДАРОВ,
КПСС Ножай-Юрта райкома секретарь.

ЙОХАРГЙОАЦА ЦХЬОАГІО

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта доккха цІей хинна дІаоттаргда кхоанара — моттигерча Советашка хоржамаш хула ди. Социалистически демократе боккха низи из эггара толашагІа хилари къаьгга гучадоал хоржамий кампани йолча хана. Хоржамашта кийчо еча хана а хоржамаш хулача хана а кхы а айлу наьха политически хьинар, паччахьалкхен гІулакхаш кхоачашдара юкъеоз миллионаш бола советски нах.

ПаргІатонах, иразах хьогаш бІаьшераш даьхад наха. Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце кхоачабаьб уж царга. ХІанз бІубенна коммунистически общество хьалъеш боахк советски нах. Советски паччахьалкхе халкъа я. Советаш халкъо вІашагІъехка а, халкъа викалех латташ а, халкъа гІулакх деш а я. Кхадж тосса ди цудухьа доккха цІей хиле дІаотт.

Тайп-тайпарча къамех болча республика къахьегамхоша цхьан дезало санна кхоана моттигерча Советашка депутаталла хоржача наха кхадж тассарца цІаькха а хьахъокхаргда шоаш партенеи, правительстванеи, гонахьа кхотабенна хилар.

Ше хоржача нахагара дукха хьа а дех халкъо. Уж хила беза лакхара политически моральни качестваш йолаш, балха тІа а общественни вахаре а массанена хьокхам телаш. Цудухьа хорж вай дикагІчарна юкъе толашагІбараш. Депутатий кандидаталла оттабаьрашта юкъе ба дикагІа бола болхлойи мугІарера къахьегамхойи, коммунисташи парте боацарашимаІанахи кхалнахи, партийни советски болхлой, производства маякаш, интеллигенце викалаш. Масала, къахьегамхой Заводской района депутаталла харжа оттаваьв Грозненски химически комбината толашагІа вола слесарь М. Зубайраев, Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза шоллагІча отделене болхлоша кхадж тоссаргба гІорваьннача хьажкІаш лелаерхочоа Б. Матаева тІехьа. Наьсарен района «Назрановский» совхоза Яндарерча отделене къахьегамхоша депутаталла хоржаргва тракторни бригада бригадир М. Евлоев. Грозненски горсовета депутата кандидаташ белгалбеча хана Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша цІи яьккхай Социалистически Къахьегама Турпала № 1 йолча цеха начальника И. Пугачева. Ишта ба берригa а кандидаташ. Уж ба хьинаре къахьегарца, дика гІулакхаш доахкаш хиларца, тешаме новкъостий хиларца коллективе шоай сий даьккха толашагІа бола вай халкъа къонгаши мехкарийи.

Ишта дац из гІулакх капиталистически мехкашка. Хьал долаш вар, болхлой къих вІаьхий хиннар мара харжац цига депутаталла. Шоай бокъонаш бахьанце цахаддаш къовсам лоаттабе безаш хул болхлой, ахархой, интеллигенци.

ХІара цІей долча хана карагІдаьнначун итогаш ю советски наха, белгалдоах де дезараш. Семилетка тІеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра грозненски химикаша дІадоладаь дика гІулакх хьал а лаьца чуйнна къахьегаш ба республика къахьегамхой. КПСС ЦК октябрьскии ноябрьскии Пленумаша, СССР Лакхехьарча Совета сессе решенеша кхы а айдаьд советски наьха творчески хьинар.

Семилетка шерашка доккхий хувцамаш хиннад вай республике. Хьалъй керда заводаш, цехаш, больницаш, школаш. Наьха санна дегІаений химически, мехкдаьтта промышленность, юрта боахам. Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта къаьстта беркате хиннад семилетка ялхлагІа шу. 1964 шера тІаийцача декхарашка хьежжа валови продукци арахецара план ханал хьалха — 25 декабре кхоачашъяьй республико. Дика къахьийгар бурув деттараша. Дог гІоздоаккхаш толамаш даьхад мехкдаьтта доаккхараша, из чакхдоахараша, машинашъераша, энергетикаша, транспортникаша, ейгачен кхачани промышленноста, иштта производства кхыча доакъой болхлоша.

Семилетка ялхлагІа шу беркате хиннад юрта боахама къахьегамхошта. Дуккхача колхозашка, совхозашка дика хьувкъаяьй хьажкІаш, ялат, кхыйола культураш. Лебадаьд хьайбаш, лакхъяьй цар продуктивность.

Кхы дІахо дукха балхаш даьд вайцига наьха вахара хьал-торо лакхъяра, торговле, общественни кхачан, культура учрежденей, коммунально-бытовой предприятей сеть шеръяра.

Дийца варгвоацаш дукха да республика къахьегамхой кулгаша хьадаьраш, царна карагІдаьннараш. Цхьабакъда, кІезига дац хІанзчул тІехьагІа де дезараш а. Цудухьа кхоана вай хоржаш болча депутаташа хьинаре дакъа лаца деза боахамеи культурни строительстве, республика экономика дегІайоалаеча, юрта боахам айбеча.

Вай городашкарча, юрташкарча наха кхоана шоай лакхара граждански декхар кхоачашдергда. Кхадж тоссаргба моттигерча Советашка депутаталла хоржача наха тІехьа. Цар кхадж тоссаргба берригa нах машар болаш, цхьа дезал санна къахьегаш, барт болаш, иразе бахара тІехьа. Коммунистийи парте боацарийи блок цІаккха йохаргйоацаш йолга, партенеи халкъаи юкъера цхьоагІо чІоагІа йолга хьахьокхаргда кхадж тассаро.

Вай кхадж тоссаргба советски халкъ иразерча кхоанента — коммунизмага доаладеча Ленина хьакхеллача парте тІехьа.

Дерригаш а гІо кхадж тасса!

ХА ХЬЕЖАРГЬЯЦ

БІаьсти яьннай. Кийчле, механизатор!

БІаьстан балхаш дІадоладара кийча ба наьсархой: доккхий декхараш да царна хьалхашка латтараш. Гурахьа аха ца кхувш дисад хІама ца эшшащ нийсса ах лаьтта, шин-кхаь дийнахьа дІакъовла еза тІоадал, йоакхо е еза кхашка бийсаши деноши даха дезачар а. ХІаьта мишта накъа йоагІа район бІаьстанна?

Из тохкаш хилар тха рейдови бригада. Февраль бетта Наьсаре хинначоа бІаргаяйна хургья гурахьа дІадийнача ялатий кхаш тІа гІолла гІайтта лийнна вертолеташ. Лоацацача хана 4000 гектар совгІа долча лаьтта удобренеш тессар цар. Бакъда, хІанз а дІахьош ба из болх. Аммиачни селитри суперфосфати дохк санна кхашка дІаюжаш латт. ХІанззехьа гучаювл ялаташ дика хургдола белгалонаш. Дицлац наьсархошта дІадахача шера шоаш чуйнца кІаи мукхи эсала хилар. Нагахьа санна хьажкІаш дика хьийкъа ецаре паччахьалкхенна ялат дІадалара залани кхоачашъергъяцар районо. Цудухьа оарцагІбаьннаб къахьегамхой дІадийнача ялаташта Іунал дара.

Дика хьаьндаьд укх бІаьсти культураш дІае еза лаьтташ а. Кхашка дІайихьай 13000 тонн совгІа органически удобренеш. Из цифра кхы а йоккхагІа хургъяр ерригача торонех бизза пайда ийцабаларе. Моттигерча удобренешца лаьтта хьаьндара план кхоачашъяьц районо. «Октябра 40 шу» яхача совхоза механизаторашa йоах, тхога из болх бе оалаш саг вац, сацийтад оаха из гІулакх. БІаьсти яьлча лаьтта хьаьнде ца дезаш санна хет совхозий кулгалхошта. Сайцай удобренеш кхашка дІакхухьаш хинна агрегаташ «Экажевский», «Назрановский» совхозашка а.

ЛоархІамерча гІулаккхех цаІ да дІаде деза фу кийча хилар. ХІаьта цхьайолча культурай фу района боахамашка шортта да. Масала, болаш ба дІабе кени гидуаргаши. БІаьстан балхаш юкъекхаьчача хана дІае коартолаш лехаш соахка санна машинаш дІаюха лехка езаргъяц укх шера. Планах эшараш 26180 центнер мара йоацача кийчъяьраш 27750 центнер я. Керттерча даькъе из технически культура кхеер «Экажевский» совхоз я. Цудухьа цигарча болхлоша дика Іангара яьхай коартолаш. ХІанз зІырг тохаш латт царна.

Цхьабакъда кхоачам хиллал дац кондиционни хьажкІий фу. ДукхагІа йола дІаюв хьажкІаш хувца езаш я. Из гІулакх сихха де деза.

Ховш да бІаьсти эггара хьалхарчарца дІаювр горох йолга. Цудухьа, тІайоалача боарамга дІа а кхоачаяь кийчча хила езар из. Бакъда, укхаза дукха лоархІаш яц из культура. Экажкъонгий-Юрта, ТІой-Юрта, Альти-Юрта складашка цІенъянза латт горох. Брухус оала лазар кхийттад цунна. 575 центнер горох йовргья районе дукха пайда ца луш, нагахьа санна агрономаш хІанз сана багІе.

Укх деношка дІадолалургда бІаьстан балхаш. Бакъда, «Экажевский» совхозе кулгалхошта-м хІанз а Іа юкъе мара кхаьчадац аьнна хет. Кийча яц дукха трактораш, сеялкаш, нохараш. ХІанзчул тІехьагІа ремонт е езаш я 6 сеялка, дукхагІа дола нохараш.

Коартолаш дІаюв машинаш а тоъац уж дІадахача шерарчул 100 гектар дукхагІа дІаювш йоллаше а. Ший ханнахьа из культура дІаера эш кхы 5 сажалка. Уж мичара яхьаргья ховш саг вац. Бакъда, района кхыча боахамашка мукх а йиа латт уж.

...«Октябра 40 шу» яхача совхоза керттерча бухгалтера кабинете хьачуваьлар дикагІчарца лоархІаш вола звеньевой, механизатор Беков Махьмадгири.

— БІордадаьд сона укхаза аха, — йоах цо, — маца хьалургда сона алапел совгІа доагІаш дола ахча?

Бакълув шийна доагІар дІадеха механизатор.

Дукха ба цу совхозе шоай опыт, говзал хІара шера лакхъеш, дика къахьегаш бола трактористаш. Царех дукхагІа бараш хьалхареи шоллагІеи класс йолаш ба. Законах хьалхарча класса удостоверени долаш волча тракториста ше доаккхаш долча алапех 20 процент совгІа ахча доагІа, шоллагІа яр йолчоа — 10 процент. Бакъда, из ахча царна дІалац. Ер кхоалагІа шу да вай лакхехьа вийцача тракториста Беков Махьмадгирена шоллагІча классах доагІа ахча дІа ца лу. Хьалхарча класса экзамен дІаяла кхийнад цун цу хана денз. Иштта бакъдар ца корадоагІаш лел «Октябра 40 шу» яхача совхозера Джандаров Макшарип, Евлоев Бекхан, кхыбараш.

Геттара во латт района боахамашка механизаторий салаІа деза культстанаш кийчъелга. ДІадахача шера шоаш хинначул кхы эрга ца йоалаш я уж.

Сердало газета рейдови бригада:
С. КОДЗОЕВ,
Б. БЕКОВ,
«Октябра 40 шу» яхача совхоза механизатораш.
М. МУЦОЛЬГОВ,
района управлене инженер.
М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

НАІАРАШ МАССАЗА ЙИЙЛА Я

Надтеречнерча № 4 йолча хоржамий участка агитпункте хьалтеха доахк моттигерча Советашка хулача хоржамашта хетадаь лозунгаш, плакаташ. Художественно хоза кийчдаьча цІеноша юкхе гІолла тІехвоалачун теркам тІаоз.

Долла хІама харжархочоа лаьрхІа да агитпункте справкай стол, керда газеташ, журналаш, тайп-тайпара истола тІара ловзараш. Дика вІаштІехьдаьккхад агитпункте тайп-тайпарча темаех беседаш елга, лекцеш ешилга, — агитаторашен пропагандисташен еш уж. Шоашта тІадилла декхар бехктокхаме долга а ховш бу агитаторашa болх, семилетка тІеххьарча шера тІаийца декхараш сийленца кхоачашдайтара оарцагІбоах цар нах.

— Боккхача лоархІамера ба агитатораша харжархошца производстве а десятидворкашка а беш бола болх, — йоах агитпункта заведующенов. М. Д. Сатаева. Агитаторашa ши тематически сайре яьй, къаьстта дукха нах гулбеннабар кагирхошта лаьрхІа яьча сайрене. Харжархошта лаьрхІа «Советски хоржама система», «СССР гражданина декхараш а бокъонаш» а яхача, иштта кхыча а темаех лекцеш йийшай.

Нов. Сатаев ше а дика болх беш ва агитпункте. Шиъ семинар яьй цо агитаторашца. Масса а хана тІахьожам лоаттабу агитаторий балха. Бийса тІехьаяххалца хул агитпункте — де дезар дукха ма дий — цхьаннена жоп дала, шоллагІвар ца кхетачох дІакхетаве веза, иштта кхы а. Цудухьа вІаштІехьдаьннад агитаторий харжархошца лерттІа болх вІаштІехьбаккха. Каст-каста художественни самодеятельноста коллективо концерт оттаду.

Цхьаккха новкъостал яц агитаторий бІарг тІа ца отташ. Каст-каста хул уж доахан леладераш болча а. Укх деношка агитатора Ибрагимов Сулима дийцар доахан леладерашта хоржама кампане декхарех. Цул тІехьагІа Надтеречни цхьайтта шерарча школа дешархой художественни самодеятельноста коллективо доккха концерт оттадир.

Дика къахьег шоай участкашка агитаторашa «Надтеречный» совхоза тракториста Сайдулаев Султана, тракторни бригада бригадира И. Шаипова, хьехархоша А. Дакаева, Р. Мамируновас, дояркас Я. Ахмаровас, кхычар а.

ХІанз геттара сихбеннаб агитпунктера болх—укхаза вІашагІъеллача художественни самодеятельноста коллективо концерт оттадергда харжархошта кхоана, 14 марта — хоржамаш хулача денна.

Р. МУРТАЕВ,
КПСС Надтеречни райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Дагадоацаш хилар зулам — цхьан маньяка урсаца тийдар итальянски музеяшкара живописа массехк дунен шедевра.

— Кхы меттаоттаргдоацаш хинна зулам!

— Къаманна хинна хатар! — керте даь цу тайпара йоазош хулар римски газетий оагІонаш тІа. Итальянски коллегашта из хатар хинна халахеташ яздаь письмо кхаьчар доазол дехьарча мехкашца доттагІали культурни бувзами лелабеча советски обществай Союза цІерах. Из дайтад Центральни художественно - реставрационни мастерске болхлоша. Письмо чакхдоаллача предложени лора цар йохаяь цхьайола полотнаш мах боацаш юхаметтаоттаергья шоащ яхаш.

Уж фу «кудесникаш» ба — искусства произведенеш юхадийнъеш бараш? Живописе кхы а «хирургаш» а оал царех, хІаьта уж белггала тамашаш гойта йиш йолаш а ба.

Реставраторий мастерске цхьаьца хІамашца больница дагайохийт. Гобаьккха — кІай халаташ а тІадувхаш бола нах, истолаш тІа — хирургически скальпелаш, шприцаш. ХІаьта белггала да а ду укхаза «халача унахошта» «дарбаш» — къаьнарча иконашта, толхаьча полотнашта, скульпторашта.

Газет дешараштa дагадохийтаргда вай Дрезденски галерея ганзаш кІалхара а йоахаш цун полотнаш юхаметтаоттаеча хана академика Грабара цІерахча мастерске специалисташа доккха дакъа лаьца хилар.

Московски реставраторашa болх баьб художника Рубос йиллача Севастопольски панорама тІа, «дарба даьд» цІи хезача советски художнико В. Серова диллача «Феб лучезарный» яхача сурта, юхадийндаьд юкъерча бІаьшерашкара немецки живописца дилла хинна «Іоажала халхар» яха цІи хеза сурт. «Святая Юста» яха испански художника Сурбарана дилла сурт.

Боккха болх беш латт мастерске чІоагІа маьхера къаьна эрсий иконаш юхаметтаоттадеш а.

Сурта тІа: французски скульптора Марсе йилла «Сабинянка йодаяр» яха (XVIII бІаьшере) скульптурни группа юхаметтаоттаеш воалл художник А. С. Антонян.

В. Кошевоя сурт.

ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМА СОВГІАТ

ХьатІакхаьчад моттигерча Советашка хоржамаш хула ди. Цу дезача денна сийленца накъа енай СМУ-12 Заможняя Верас кулгалдеча участка коллектив. Февраль бетта план 115 процент кхоачашъяьй цо. Из да цун къахьегама совгІат.

Март бетта уж къахьегама темпаш кхы тІа а лакхъеш къахьегаш ба участкера бетонщикаш. Хьалхарча итт ден план тІеххкхоачашъяьй. Квартала план массехк ди хьалха кхоачашъе лерхІ цар, хІара сменах норма 120 процент кхоачашъеш хьинаре къахьегаш ба бетонщикаш нн. Хучабаров Ахьмад, Расуев Ахьмад, Баркинхоев Мурад, кхыбараш.

М. ГЕЛИСХАНОВ,
СМУ-12 бетонщик.

ЦІЕ БАЙРАКХ ЕННАЙ

Укх деношка Грозненски маьккха комбинате хиннача собране 1964-ча шера йиълагІча квартала яхьа итогех хьожаяь Нохч-ГІалгІай Министрий Советеи облсовпрофеи карара-кара тела ЦІе байракх хьаелар комбината коллективана.

Дика къахьегаш я из коллектив укх шера а. Шин бетта план тІеххкхоачашъяьй, укх бетта а хІара денна нормаш кхоачашъеш хьайоагІа коллектив. Хоржамий денна сийленца накъа йоагІа нн. Сорокинаc, Прядько кулгалдеча цехий коллективаш.

С. ЧУХАРЕНКО.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Советски Союзо технически новкъостал а деш доаккхаш хинна Афганистанера Джалалабадски ирригационни канал чакхдаларца дувзаденна СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1965 шера 8-ча мартерча указаща СССР орденаши медалаши еннай из гІирс хьалбеча чІоагІагІа белгалбаьннача советски болхлоехи специалистехи 31 сага а 25 афгански гражданина а.

СовгІаташ деннача Советски специалистех ба: Ленина орден енна — 2 саг, Къахьегама Щеча Байракха орден енна — 3, «Сийлен знак» яха орден енна — 8, «Хьинаре къахьегарах» яха медаль енна — 10, «Къахьегаме белгалваларах» яха медаль енна — 8 саг.

Афгански гражданашта еннай: Къахьегама Щеча Байракха орден — 3 сага, «Сийлен знак» яха орден — 4, «Хьинаре къахьегарах» яха медаль — 8, «Къахьегаме белгалваларах» яха медаль — 9 сага.

Указаш кепа тох «СССР Лакхехьарча Совета Ведомстваш» тІа.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЮРТА ВАХАШ ВОЛА КОММУНИСТ

Дукха даьгIад тхо бераш ханнахьа деша хьаухий, цар дика деший, лакхарча классашка йиIигаш дукха йий яхаш Урус-Мартана № 2-ча юкъерча школа директорага нов. Сулейманов Ахьмадага хаттараш деш. ХIара тха хаттара жоп деннад цо. Во дац школера гIулакхаш. Деша ха йола деррига бераш деша дагIа, дика дешарах кхет. Кхыметтел йиIигаш а ухийт даьшеи ноаношеи деша, царга ца дешийта гIерташ моттигаш хIанз кIезига нийслу, яхаш дувц цо.

ТIеххьара хот оаха:

— ШоллагIа йолча профессех мишта лед хьа болх?

— Дына духьалара болх бий оаш бувцар? — аьле хаттара духьал хаттар ду Ахьмада. Цхьабакъда, оаха шийна жоп даларга хьежац из. — Цунах шоллагIа професси аьлча-м нийса а хургдий-хьогI. Боккъалдар аьлча, боккха ба вай хьалашка дына духьаларча балха лоархIам.

Ахьмада дувцар шийна хетар хилари цо из болх лаьрххIа лелабеш хилари гуш да дына духьалара болх хьоабича цун хувцаваларах. ХьалхагIа оаха хаттараш деш, Iурра денз сарралца школе хинна кIаьд а венна велавенна воацаш вар из. Ала деза дош ца корадоагIаш санна, сеца а луш дора къамаьл. Цхьабакъда, ше лаьрххIа леладу сий дола гIулакх хьоахадича цу сахьате тхьовра хиннар вий-те ер аргдолаш хувцавелар Ахьмад. ЦIаьхха кIаьдвалар, тайжа хий санна паргIата хилар къамаьл.

Тхо берий хьехархой долаш санна, бокъонца кхетадеш дувцар Ахьмада урок луча хана атеистически кхетам мишта бала беза берашта.

— Цхьаккха а предмет дац йоах цо, урок атеистически хьехамца юза йиш йоацаш. Хими, физика, истори, иштта кхыдолча точнии гуманитарнии Iилмай лардех хьехархой кхетабеча наьха-м хIара урок а юза йиш ма йий цунца, кхыметтел тха, вайнаьха мотт хьехача хьехархой а, йиш я уроке берашта атеистически кхетам бала.

Иштта да а лу ший урок Ахьмада. Нагахьа урок дIаяхийтац цо грамматика положенех, яздара бокъонех бераш кхетадарах кхоачамбийя, хIара уроке лу цунна бера кер чу атеизма сийг божабе материал.

Ховш да, бусалба дына нах дикагIа тIаберзабе гIерташ, моллашеи кхыча дына хьалха латтарашеи нохчаштеи гIалгIаштеи дала ше хьожабаь ба бусалба ды яхаш дувцилга. Цхьаболча наха берашца а цу тайпара къамаьлаш делга хайра Ахьмада. Моллаша дувцар харц хиларах бераш дIакхетаде лаьрхIар цо.

Цхьан уроке «села Iад» яха дош мичара даьннад а цун маIан фуд а яха дош къоастадеш, хаьттар Ахьмада «села» яхача деша маIан ховш саг вий, аьнна. Цхьаннена а ханзар из фу яхилга да. ТIаккха дийцар Ахьмада, из дош мичара даьннад. Моллаша бусалба ды вайнаьха цIеца ба яхе а, ши бIаь шу гарIта ха мара яц нохчийн гIалгIайн бусалба хинна, йоахар цо. Бусалба ды юкъе балалехьа йолча хана хьалхагIа язычникаши цул тIехьагIа керастен хиннаб уж.

Язычникаш болча хана даьлах «села» оалаш хиннад вай наха, цигтара хьадоагIа «села Iад» яха дош а. Даьла Iад яхилга да из.

Кхы а да вай «села» яха дош юкъе доагIаш чоалхане дешаш. Масала, вай цхьайолча лоаман юрташта юхе хIаиз а я «Села тIе» оалаш моттигаш. Лакха гувнаш да уж. Цу хана хIара племе ший мохк а ший села (даьла) а хиннав. Цу ханарча наьха хьаькъалах лакхе, гув тIа Iеш хиннав даьла. Цу даьла Iеча гувнех оалаш хиннад цар «Села тIе».

Иштта да «села» яхача деша маIан, аьле хоадам бу Ахьмада къамаьла. Кхы дуккха а да вай меттаца язычнии керастен дынашца дувзаденна дешаш. Цар къаьгга хьахьокх бусалба ды вайнаьха юкъе бена дукха ха ца хилар а хIаьта из нохчаштеи гIалгIаштеи дала ше байта ба яхаш моллаша дувца фаьлгаш харц хилар а.

Цу тайпара урокаш каст-каста тел нов. Сулейманова, царех доккха бернат а доал. Цхьабакъда, берашца атеистически болх барах тоъам баь Iац Ахьмад. Из дика пропагандист хинна ца Iеш дика организатор а ва. Цо вIашагIъеллай шоай школе 11 сагах латта пропагандистий - атеистий группа. Берригаш а хьехархой ба цу группана юкъера бараш. ЧIоагIа болх бу цар школе берашцеи цар даьнца-ноаношцеи, школал арахьа бахача нахаца. Даьлах тешарашца каст-каста беседаш ю пропагандисташа, лекцеш еш, цхьаболча ламаз деча нахаца индивидуальни болх бу. Духхьал укх шера йийшай цар школе а кварталашка а итташ лекцеш, мархий бетта дукха беседаш яьй мархех доала зуламаш дувцаш.

Массехк цIагIара лектореш я школа микрорайоне. Уж хьаелл пропагандисташа наха чубаха хоза паргIата моттиг йолча квартирашка. Геттара дика да цу квартире телевизор, приемник хуле. Къаьстта дика болх бу цIагIарча лектореша тIеххьарча хана. Хоржамашта кийчо е болабелча денз цига хIара сарахьа гуллу нах, нагахьа ди додац укхаза лекци, беседа, кхы хIама ца хулаш.

Юрта бахача нахаца беча атеистически балха юкъе хьинаре дакъа лоац нов. Сулейманова ше а. Дына духьала пропаганда айххьаза ю цо. Ахьмада каст-каста еш лекцеш школа микрорайоне бахача наха йийша ца Iеш, юрта бахача берригача наха а. Урус-Мартанерча дуккхача наха ладийгIар нов. Сулейманова мархий бетта мархех доала зуламаш а дувцаш радиоца даьча къамаьлага.

Бакъхургдац шоай юртарча берригача наха Ахьмад веза аьлча. Из ца везаш а чIоагIа гоама волаш а дикка нах ба Урус-Мартане. Уж ба моллаш, мурдаш царна гонахьа хьувзараш. Цхьабакъда, цар шийца моастагIал лацарах шек вац нов. Сулейманов. Се юрта вахаш вола коммунист ва, йоах цо. Са декхар да сай юртара нах дына боадонна кIалхара бахар. Цу гIулакха сай низ кхобергбац аз.

А. ОСМАНОВ.

ТОЛАМАША ДОГ ГIОЗДОАХ

Грозненски слюдяной фабрике дIачуваьлча хьалхашка отта сурт хоза да. Чуйнна къахьегаш ва хIара болхло. Грозненски химически комбината коллектива инициатива хьал а лаьца, семилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяьй фабрика цехаша. Яхье яьннача коллективаша даьха толамаш дог гIоздоакхаш да.

Къахьегама овсарле лакхъяра шин бетта план лийрхIачул 3,9 процент лакхъеннай. Валови продукци арахецара план 103,5 процент кхоачашъяьй, арахийцай эзараш сома маьха продукци. Цул совгIа, арахецача продукцега дIабода мах планах лаьрхIачул 4,1 процент лох а беш пачхаьлкхена кходаь ахча 13 эзар сом да.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Пантелеева Елена Терентьевнас кулгалду № 1 йолча участка коллектив. Шин бетта план массайолча участкай коллективел хьалха кхоачашйир участка болхлоша. Март бетта хьалхарча декада задани а 120 процент кхоачашъяьй цар.

Ши-шегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш. Цун керттердар да хьинар кхо ца деш болхлоша къахьегари цар къахьегам нийса вIаштIехьбаккхари. Болх йистебаьлча хIара смена ю тахана баьча балха итогаш ю. Кхоана кхы а дикагIа хьоккхаман даха декхараш хьалхашка оттаду. Цу гIулакхо ди тIехьа хьинар совдоах тха сменай, — йоах участка начальника нов. Пантелеева.

Коммунистически къахьегама цIи яккхара къовсам лоаттабеш 44 болхло ва участке. Царех 21 болхлочоа хIанзлехьа коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи еннай. Укх деношка из сийлен цIи лургья мастера Полякова Евгения Ивановнас кулгалдеча сменана а. Массехк бутт ба фабрика участкай коллективашка юкъе цар хьалхара моттиг лелаю.

Рационализаторски предложенеш балха юкъекхахьара а хьинаре къахьегаш ба болхлой. Укх шера балха юкъейихьай массехк рационализаторски предложени, цар пачхаьлкхенна баь пайда бIаьш сомаш да. Укх шера балха юкъейихьача предложенеех лоархIамегIа яр я станокашкара предохранителаш эргаяхар. Хьалха дIаяхача хана уж предохранителаш аьшка яр- цар болхлой кулгаш тедар, къахьегама овсарле лоха хулар. Аьшкачарна метта хIанз хьамча предохранителаш оттаяьй, дикка лакхъеннай къахьегама овсарле.

Общественни болх а дика вIаштIехьбаькххаб цига. ХIара кхоалагIвола болхло общественник ва. Дика агитатораш ба нн. Золотова Людмила, Друзенко Зинаида, кхыбараш.

Московскии ленинградскии предприятей коллективий болам хьал а лаьца арахецача продукце дикал лакха хилийтара къовсам лоаттабу коллективо. Укх шера цхьа моттиг нийсъеннаяц продукцена юкъе брак йолаш. Итташ болхлой ба технически тIахьожам боацаш болх беш. Царна юкъе ба нн. Никитенко, Максименко, Типикина, кхыбараш.

Валови продукци арахецара хьалхарча квартала план массехк ди хьалха кхоачаш а еш, планал совгIа эзараш сомаш мах бола продукци арахецаргья оаха, йоах болхлоша.

Б. КОСТОЕВ.

Сурта тIа: технически тIахьожам боацаш болх бу Максименко Ольга.

И. Плиева сурт.

ИНДУСТРИАЛЬНИ МЕТОДЕХ хьалъе вышкаш

Сиха а дика а буровойш хьалъяр духьа татарски вышкаш ерий опытах вышкаш хьалъяра сихха индустриальни методага бовла беза Нохч-ГIалгIайчен вышкаш ераш. Безам бале а беце а юххера а, цунна дIатIа ца дахача даргдац вай — долче, вышкаш индустриальни методах хьалъяр хIанз эггара саготагIа дола декхар да.

Мишта хила дезаш да цу методага довлилга? Эггара хьалха база кийчъе еза, низ бола техническ база, хIаьта из да, йоккхий блокаш кийчъю цех е майда хьалъелга вIаштIехьдаккха деза, блокий комплекташ кийчъелгеи ерригa буровой организацеш централизованни хьисапе царца Iалашъелгеи декхар даь цунна тIа а дожадеш яхилга. Тха контора чуйоагIаргйолаш цу тайпара цех хьалъе лерхI 1965—66 шерашка. Цхьабакъда, цу цеха эггара хьалха Iалаьмате дукха метала эшаргда: бурув чуухийтеи скважинаш къувлеи турбаш (брак яьраш), прокат, къаьстта ший тайпара оборудовани, дика квалификаци йола газоэлектросварщиккий кадраш эшаргья. Цхьабакъда, уж долла хIамаш-м тхона селла хала а хетац предприяти титульни листа юкъеяхьара проект чанхъаккха гIерташ тхона тIакхоачача халонашка хьежача.

Цу тайпара гIирс хьалбича гIойленагIа хилар гуш да. Мел дийцар бакъду вай лоалахой — ставропольски мехкдаьттахой болча хьалъьча цу тайпарча цеха балхо. Къайлакхахьа гIулакх дац, ставропольски бурув деттараш — Грознера дIабахараш — вышкаш хьалъяра тахан вайл дуккха а хьалхабаьнна хилар. Из хIана хиннад аьлча, из хиннад, бурув тохара интенсификаци яра декхар цар кхыча наькъаца кхоачашдаьндаь — бурув тохара балхашта специализаци яра наькъага бахар уж, хьалхагIа мехкдаьтта промыслови управлене кара хиннача бурув деттача кхаь контора ларда тIа шоайцига буровой трест хьа а яь.

ХIанз цу треста чуйоагIа бурув детта кхо контора, цхьа нефтеразведка, вышкомонтажни контора, йоккхий блокаш ю цеха юкъе йолаш йола спецСМУ, АТХ, кхыйола службаш. Йоккхий блокаш ю цех спец СМУ-га гIолла духхьал треста чуйода, цо йоккхий блокаш хьалъю, треста разцарядкаех бурув детта ерригa контораш Iалашъю. Цар гIулакх хIанз мишта аьлча, хIанзле а ерригача буровоех 90—92 процент ярaш 1963 шера болх, бе йолаеннача шоай доалахьарча цехо кийчъяьча йоккхийча блокий комплектацица Iалашъяь я.

Хаттар доагIа: ставропольцел сенна вогIа ба Нохч-ГIалгIай вышкомонтажникаши бурув деттараши? Е уж жамо торонаш йоацаш ба уж? «Грознефта» объединене Центральни ремонтно-механически заводе кийчъеш йола йоккхий блокаш юкъеяхьарах дола дош мишта кхоачашду ховргда тха конторага хьежача. Шин шера цхьан кварталера вокх кварталага дийннад 4 метр лакха блокаш кердача техниках юкъейоалаелга, уж блокаш ца хилар бахьан долаш. ХьатIаэттар 1965 шу. Юххера а тхога хьакхаьчар лебедкана кIалхара цу тайпара блок, ротор, подсвечникаш — из блок керттера я. ХIаьта а цу блокана кхы тIа блокий бIаьрча комплект ма эший: приемни тIаь блок, желобашта кIалхара блок, приемни мерникашта вIалхара блок, мерникаш шоаш нийса йиъ саьна я, виброцацана кIалхара блок, гидромешалканеи глиномешалканеи кIалхара блок, кхыраш. Уж ерригa блокаш хIанз тхога йоацаш я, № 65-3 йолча юрски скважина хIанзле а хьалъе тхо доладеннадале а. Цигга шеко хул — оттаяьча ханашка йистедаргдий-хьогI тхо, нагахьа санна объединене ханнахьа хулийтаргья яьха мара, хIана укх сахьата тха контора складашка дукхха а дукхагIа йола блокаш йоацаш хилча.

ХIанз цIенхаштта дувцаргда вай буровойш хьалъяра ханех. Татарски вышкаш ераша цу гIулакха тIехь хьалхара моттиг лаьцай, оалаш мадарра, приоритет яьккхай. Цхьабакъда, цхьаккха дича а дидалийта мегаргдац мехка цхьан районе хьалъеш йола вышкаш хьалъяри кхыча районе вышкаш хьалъяри ханага диллача а балхий дукхалга диллача а геттара бе-бе хилар. Масала, Татаре, мадарра аьлча, цкъа мара хьалъяц буровойши вешта аьлча, юххьанца, цул тIехьагIа хьалъяц уж цу деша диззача маIанах аьлча, кIезиг-дукха ремонт еш, кийча уалаш вIашагIа мара ехкац. Ерригa монтаж чакхйоал кийча насосни блок выкладкашка оттаярца, вышкай блок ший ерригa оборудовани тIа а йолаш дIаоттаярца, приемни тIаь блок дIаоттаяр, болх юкъа бергйолаш уж блокаш шоайла вIашагIхоттарца. Мадарра аьлча, укхаза йоккха блок 3 цкъаза мара хилац. Нагахьа санна лора а еш уж дIатIайихьача де хIама дицац ларда тIа дIаоттаелгеи шоайла вIашагIъювзилгеи мара. Электромонтаж чакхйоал. Къаьсткъаьста уалаш шоайла вIашагIъювзарцеи питанех дIахоттарцеи. Цар дукхагIа йола буровой оборудовани йига я — БУ-75, 6Э, ерригa хIамаш йоккхийча блокаш тIа оттаяьй, тяжеловозаш тIа а схкаш кхухь уж дIа — цудухьа хьалйийя а сихагIа йоал.

Вай оборудовани дукхагIча даьхье еза хул — 4Э, ЭД, хIаьта цул совгIа, геологически разрез чоалхане хилар бахьан долаш вышкашта юхе дукха гIирсаш хьалде дезаш хул, белггала аьлча, хIара буровой тIа Iалаьмате дукха балхаш де цезаши дукха ха йоае езаши бола лоабат кийчбу гIирс хьалбу. Татарски вышкаш ераша цу гIулакха ха йоацц: цар буровойшка лоабат кийчбеш моттиг вIалла а яц. Буровой хьалъеча ханаи балхий боараман юкъера из лоархIамера башхало теркалъе еза, цхьабакъда, цунах вай вышкаш ерий кхоачамбоацараш къайлакхахьа мегаргдац.

Оборудовани йоккхийча блокаш тIа оттаяьчул тIехьагIа сихагIеи дикагIеи хьал а юлургья, хIаьта из иштта хьалъе а еза, вешта татарски вышкаш ераша хьалъеча юкъа ца йой а, 7—8 дийнахьа. Цул дукхагIа говргья хьалхара монтаж (хьалъеш), хIаьта вож ерригa монтажаш моттиге буровой оборудовани дIанийсъяра дика уйла яь оттаьча схемах 5—6 ди далалехьа йистеяха йиш я — из ба резервай кхоачам. Цунца дувзаденна белггалара факташ йоададергья вай: 1964 шера карабулакски бурув деттараша вышкаш хьалъеш йоаяь ха 11064 сахьат да, скважинаш йоахаш — 99301 сахьат, скважинашта тохкам беш — 34158 сахьат. хIаьта шоаш йоагI-йоагIача тайпара лоархIача проценташца укх тайпара я уж: 1964 шера конторе хьалъьча скважиний йиззача цикла ерригача календарни ханах 7,8. 68,7, 23,5 проценташ.

Нагахьа санна скважинашта дукха тохкамбеш йоаю ха теркал а яь, из юкъера дIаяьккхача хIаьта вышкаш хьалъеш йоаккха ха бурув тохаш йоаккхача ханаца нийсйича, тIаккха укх тайпара сурт хул: бурув тохача ханах 11,2 процент дIалаьцар соахка вышкаш хьалъеш. Цунца дийзза ала дезаш да Нохч-ГIалгIайчен вышкаш ерий сийлахьа гIулакх ла вышкаш хьалъяра ханаш тарма лу сихагIа лоацъелга.

Цу гIулакха, тхона хетаргахьа, «Грознефта» объединенена чуйоагIаргйолаш, буровойш хьалъяра индустриальни метод юкъейоалае низ кхоачаргбола вышкомонтажни контора а юкъе йолаш йола буровой трест вIашагIйолланза яргйоаца ха хьатIакхаьчай.

ЧIоагIа тIехьадиса вышкаш хьалъяра гIулакх централизованни наькъаца аттача доаккхадургла чIоагIа механизированни йолча вышкомонтажни контораге. хIаьта цу цхьан ханна тхона лоархIамера декхар кхоачаш а дергда: Нохч-ГIалгIайчен вышкаш ераш Союзе хьалха латтача вышкаш ераща цхьан мугIарe оттабергбо цхьа гIулакх кхоачашдойя—нагахьа санна цу конторе йоккхий блокаш кийчъелга а индустриальни ларда тIа отталойя.

А. ИЛЬИН,
«Сунжанефта» НПУ Карабулакски бурув деттача контора воккхагIа вола инженер.

КЕМБРИЙСКИ МЕХКДАЬТТА ЛЕХАРАШ

ИРКУТСКИ ОБЛАСТЬ. Кхо шу хIана даьннадац аьнна дIадаьннад Лена яхача хи йисте, тайгерча Марково яхача юрта юххе мехкдаьтто низ бола кIедж техача хана денз. Из гучадаккхарах доккха дикахетар хилар берригача мехка. Мехкдаьтта геттара чIоагIа ма эший дегIайоагIаш латтача Малхбоален СибарегIарча химически промышленноста. Промышленни запасаш йолаш да аьлча дукха нах ца тешаш хиннача Кембрийски мехкдаьтто сов чIоагIа скважина чура техача кIеж о ду тата итт километр гаьна хьахозар.

ТIаккха цул тIехьагIа Лена яхача хина йистерча бердашкахьа болабелар добровольцаш. Кхаь шерал кIезигагIа йолча хана хи йисте хьалхилар мехкдаьттахой городок, гучаьлар хIанзара бIаьш машинаши агрегаташи, тракторaш а бурув детта станокаш а. ХIара денна чIоагIагIа ду тохкамаш, гучайоах керд-керда мехкдаьттеи гази корадара гIулакха чIоагIа перспективни йола майдаш. ХIара скважино хIана яц аьнна бакъю тIехдикача мехкдаьтта йоккхий запасаш хиларах йола даннеш. Кхы а кIеззига ха яьиначул тIехьагIа, хIана укх сахьата акха улла край, йоккхача промышленноста край а хинна дIаоттаргья.

Бурув теха яьккхай кхы цхьаькха а, ерригаш а лаьрхIача йийтлагIа йола скважина...

Шовзткъа градус шелал йолча арахьа йийзача цIеро цIагIара хьал-м оттадергдац, бакъда вIоах а ву дIайха даа хIама а дуийт, хIаьта дика самукъа а доакхх цо (лохехьара сурт).

Э. Брюханенко сурт. ТАСС фотохроника.

ЭГГАРА МАССАГIА ЙОЛА ПОЕЗД — «АВРОРА»

ЛЕНИНГРАД, 10 март. (ТАСС). Боала беса басар лепаш, шера кораш долча вагоний состав. Вагонии кузоващ тIа доккхийча алапашца даь йоазув да — «Аврора». Цхьаькха составацарча вагонаш тIа даьча йоазоно йоах: «Нева». Ишта йолаш гургья пассажирашта ахкан графиках поездаш лела йолавларца Октябрьски машинаькъа тIа гIолла йолаялийта фирменни скори поездаш.

Москве кхаччалца бола берригa никъ диъ сахьатаи 49 минутаи бергба «Аврора» яхача экспрессо. Юкъера лаьрхIача ерригача маршрутера цун массал — сахьата 130 километр. Из хургья Советски Союзе эггара массагIа йола поезд. Спальни вагонех латта «Нева» яха поезд Ленинград — Москва — Севастополь наькъа тIа лелае лаьрхIа я. ХIанзарча скори поездел 8—9 сахьат кIезигагIа ха йоаккхаргья цо наькъа йолаш.

НОВКЪОСТАША СИЙ ДУ ЦУН

ДИКАЧА НАХАХ

ЦIаккха хиннабац «Ингушский» совхоза механизатораш укх деношка санна хьинар айденна. Дийнахьа сарралца болх сацац тха мастерскешка. Цхьаннена тIехьа шоллагIъяр йолаш араювл дика тоаь тракторaш.

Дукха ха я оаха тIехьатувса инвентарь: селкаш, нохараш, культиватораш тоаяь яьха. Тхона юкъе ба шоай болх дега тIара беш, новкъостал эшача гIо деш, къахьегама дисциплина лакха йола нах. Царех цхьаннех лаьца дувца безам ба са.

Дукха ха я тха совхозе механизатор Картоев Исраил болх беш вола. Ховш да совхозашка ремонта эшаш йола деталаш ца тоъалга. Тхона а нийслу уж тайпа моттигаш. Цу хана чIоагIа накъа воал тхона Картоев Исраил. Цунна ца йовзаш цхьаккха машин яц. Из ва тракторист, комбайнер, шофер, слесарь.

ХIанз дIадийнача ялаташта моллхаш отташ йола машинаш тоаеш доакх тхо. Опылителах дIайолла шестеренка кова ца йоагIаш дисар тхо. Из лаха моттиг яцар. Исраила электросварка а яь тоайир тишъенна шестеренка. Ремонтера араяьлар опылитель.

ДIадахача шера хьувкъамаш чуйица даьлча ший комбайн тоаяь дIа а оттаяь слесаралла болх бе волавелар Исраил. Дукха юртбоахама машинаш чакхъяьннай цун кулгех. Цо бу болх даккха гIалат доацаш хул. Цудухьа дукха веза из коллективана.

Кастта кхашка араяргья юртбоахама машинаш. Царех цхьане тIа вагIаш гургва шоана тха Исраил. Ялат чуэца комбайн лелаергья цо.

Дика вова Картоев Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза механизаторашта а, дIадахача шера хьажкIаш чуэцача хана царна новкъостала вахар Исраил. Цхьаккха а сацацар цун комбайн, кхычарна хьокхам телаш чакхваьлар из. Цигара ваьлча а салаIанзар цо. Алтайски крае вахар ялаташ чуэца.

ХIанз чуйнна кхашкарча балхашта кийчо еш ва Картоев Исраил.

З. ГУНОЕВ,
МалгIабика района «Ингушский» совхоза механик.

Энергоресурсий кхом бара

Грозненски химически комбината коллективо чIоагIа къовсам лоаттабу энергоресурсий кхомбара. Планал совгIа электроэнерги йовш хилар бахьанаш лохаш дукха балхаш даьд комбинате. Цига дакъа лоацаш хиннай партийно-пачхаьлкхен тIахьожама комитет «Комсомольски прожектор».

Мишта латт комбинате энергосредстваш кхоара гIулакх? Электроэнерги кхоара комбината коллективо цхьадола толамаш даьха дале а цхьацайолча цехашка из болх ледара лел.

Цу гIулакхага хьежача гучадаьлар энергоресурсаш кхоара резерваех бизза пайда ца эцилга. МалагIаш дар цун керттера бахьанаш?

Зехьа электроэнерги йоаеш хилар керттера бахьан дар бытови помещенешка, цехашка дIайоа а ца еш лампаш йоагаяр. № 7. 130, 131 йолча цехашкарча болхлоша шоай декхар лархIацар лампаш дIайоаелга. Духхьала из бахьан долаш комбинате дийнахьи буси йовш йола электроэнерги 200 киловатт-сахьат дар. Дукха электроэнерги йовра лакха мощносташ йола лампочка йоагаяр бахьан долаш а.

Цул совгIа итташ, бIаьш киловатт-сахьат электроэнерги зехьа йоайора сварочни трансформаторашка, цига цхьаннахьа а зехьа электроэнерги йоврйоацаш доазув оттадеш гIулакх даьдацар. Хьалха дIаяхача хана во латтар йIовхала энерги кхоара гIулакх а. Къаьстта во дар из гIулакх № 45 йолча корпусе, №№ 32-91, 111 йолча цехашка.

Энергоресурсаш кхоара тIехьа къовсам дIаболабир, комсомола комитета низаца арахийцар фотогазета, цхьаццайолча цехашка энергоресурсаш зехьа йоаеш хиларах критика йир цу тIа. Уж кхоачамбоацараш балха юкъера дIадахара дика дакъа лаьцар комбината болхлоша, инженерно-технически болхлоша. Кийч а яь балха юкъейихьар керда мероприятеш. Схема юкъера дIаяьккхар № 131 йолча цеха вентилятор, центрифугаш овхийташ йола хIамаш хийцар, цо вIаштIехьдалийтар центрофугаш соцаеча хана маслонасос а соцае иштта кхыйола мероприятеш балха юкъейихьар. Цу мероприятеша торо хилийтар шера 4 эзар тонн конденсат кхое.

Спирта шоллагIча аргIана цехашка вIашагIъеллай утилизацинни Iанарах бизза пайда эцара лини.

Полиэтилен доаккха ерригa цехаш Iанарца а ца йIоахъеш, хица йIоахъергйолаш гIулакх вIаштIехьдаьккхал. Уж балхаш далехьа дикка уйла а яь хийцар йIоахъяра ерригa система, — дIаяьхар пайдана йоаца парови винтелаш, радиаторийи турбай регистрийи цхьа дакъа хийцар, хина циркуляци яра болх а эргабаькхар.

ДIадахача шерашка дуккхача цехашка запорни арматура ца хилар бахьан долаш торо яцар санузлашка довш дола хий кIезигде, дукха хий доадора душевойшка, машинашка, хIанз уж кхоачамбоацараш дIа а даьха тоабаьб болх.

Болхлоша, инженерно-технически болхлоша дийца а дийца керда 50 мероприяти кийчье лаьрхIад. Производствана уж юкъеяхьара йола график оттаяьй. ХIанзалца хьа производствана юкъейихьача мероприятех лоархIамегIа яр лархIа езаш я къаьст-къаьста йолча ректификаце керда схема, — цо торо хулийт сахьата 5 тонн Iы кхое.

ЧIоагIа лоархIаме мероприяти я полимеризаце периодически ах цахаддаши йола процесс ца хаддаш йолча процессага яккхар. Цул тIехьагIа полимеризаце цеха мощность 5,5 процент лакхъелар, дIайолхаш йола энергосредстваш хьалха хиннараш мара а йоацаш.

Ерригача мероприятеша беш болча пайданга хьежача гучадаьлар шера кхою электроэнерги 3 миллиони пхи бIаь эзари киловатт-сахьаташ хилар, хIаьта шера кхою йIовхала энерги цхьа миллиони 20 эзар мегакалорий я. Уж санна дола масалаш дукха доаладе йиш я.

Иштта энергоресурсашта кхомбаро боккха пайда бергба производствана, лохбергба арахецача продукцега дIабода мах. ХIанз тха комбината берригa болхлой энергоресурсашта кхомбара кхы тIа а хьинар совдаьккха къахьегаш ба.

В. КУРБАТОВ,
тха штате воаца корр.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 13 март 1965 шу.

РСФСР ПИСАТЕЛИЙ II-ча СЪЕЗДЕ Р. АХМАТОВАС ДАЬ КЪАМАЬЛ

Дукха деза новкъостий!

Ше доклад еш дика дош аьлар Л. С. Соболева тха литературах, тха керттерча писателий цIераш яьхар. Ловча аьнна хилда цо лоацца, бакъда, алар дика белгало я.

ХIаьта ха ма хиннайий нохчийн гIалгIайн литература дIадоладаьча Бадуев Саидев Беков Темботен лоаман наьха поэзе зIамигача хилгах доккхий хиларга а цунах Россе ниэ болча литературни хи чу долхарех цаI хиларга а дегдоахаш.

Цу хана деэз 40 шу совгIа ха яьннай. Ма дика сом чу а бенаб, чу а бахь оаха Нохч-ГIалгIайчен литературни бешара. Тахан тха литературе ерригa жанраш я. Хала хьахиннай уж. КIезига дийннадац гIалаташ, кердадар хьадеча, дIахьалха долхача чIоагIа эшача традицей из еийлахь-йоккха лард яцар. Ма чIоагIа хIама довзара тIера боацаш хилар критикаши литературоведаши, карагIдаьнцарехи дийнача гIалатехи керттедар къоаста а деш болх бича, цар тохкама уйлана могаргдар хIанзле а дуккха хIама даьча, кхы а дукхагIа хIама дулургдолча, де безам белча наха йола хIаманца хувцаргйоаца школа а хинна дIаотта. Тахханалца къоаста ца деш латт из дош, цу даькъе юкъ-юкъе мара бай аьхабац.

ХIара писатела я ший керттера тема — перо хьакха из хьоанеш йола лоархIаме еза уйла, хIаьта тIаккха, хIара писатела ший турпал а ва-кха. Тха писателий дукха беза турпалаш ба Арсанов Саид-Бея «Маца довз доттагIал» яхача романа тIара кортамукъал бахьан къовсам лоаттабеш вола Арсби, Мамакаев Мохьмада «Революце мурд» яхача романа тIара халкъа турпал вола Шерипов Асланбек, Базоркин Идриса «Сохалха вувргва» яхача киноповеста тIарча Ишхоев Махьмуда прообраз йола ший халхаращца нах цецбоаха вовзаш вола М. Эсембаев, дуккха кхыбараш.

Нохч-гIалгIайчен проза кхувш йоагIаш мара яц, бакъда из чIоагIа латт когаш тIа, цо толамца дIадоах дегIайоагIаш хулаш дола лазараш, хIаьта тха поэзи тха халкъа миссел ха йолаш я. Бакъда, йоазув ца хилар бахьан долаш жанрай хьакъе доазонаш увттадаьд цунна, лоацача лирически стихотворене, кхы а дукхагIа — илле боараме сецаьй. Нохчийн гIалгIайн йоазонцара поэзи ше хьаьяьча халкъага ера кердача тайпара: бераштен кхийнараштен долча хьалхарча абаташка гIолла, символични а нийса а цIераш техкача газетий «Ленинан наькъе» «Сердалон» кIайча ткъамашка гIолла. ТIаккха цунна моттиг яла езача эттар хоза лирика. Тха дешарашка эггара хьалха кхаьчар шоай эпически поэма.

Поэма жанр хьаяра новкъостал дир оаха эрсий советски литературан, хIаьта иштта классикийн дуккха йола произведенеш нохчийн гIалгIайн меттала яхаро а. Эггара хьалха тха меттала хьахезар Пушкина, Лермонтова, Маяковске, хIаьта иштта кхыча поэтий лергйоаца произведенеш.

Нохчийн гIалгIайн меттала доахаш да вежарашха долча халкъий книжкаш а. Оаха дукха а дезаш арахийцад Черсий-Балкхарой, Дагестана, Къилбаседа-ХIирий АССР поэтий сборникаш.

Писателаш вIашагIбеттабаларах дувцаш цкъаза вай «Халкъа доттагIали» «цIейи» цаI лоархI. ХIаьта вай цIей яхар йоккхий собранеш, къамаьлаш, зераташ дола хIама лерхI. Из-м кхетадеш а атта доашхалуш а да. Бакъда дицдалийта йиш яц деррига деза денош моллагIча а деношкара дIадолалуш хилар — дог гIоздаьннача а ший лоестам болча а къахьегамгара долалуш хилар. Цу къахьегама дакъа, эггара тIех доттагIал довзийташ дола хIама да цIаккха а ца хиннача тайпара переводчески гIулакх шерденна хилар.

Кхыча зIамигача къамий писателий а санна, тха республика писателий а читательски аудитори доазув доацаш шерлу цар произведенеш эрсий меттала яьхача, хIана аьлча цу метто вай дуккха къамаш дахача мехкара деррига халкъаш вIашагIдувз.

Лоаман наьха поэтий цIерашта улув латт вежарех болча эрсий поэтий Эдуард Багрицке, Николай Тихонова, Семен Липкина, Арсений Тарковске, Николай Асанова, Александр Гатова, Ирина Озеровай, кхыча дуккхабарий цIераш а. Тхо тешаш да цар тIехьа тIайоагIача хана а тхоашца творчески бувзам лоаттабергхилара.

Российски Федераце писателий шин съезда юкъерча хана нохч-гIалгIай литература зIамига толамаш даьхадац. Цу юкъа дукхача книжкаш дешараша дег чу къоабал еш йола прозаи поэзеи дукха произведенеш яьхай.

Ди мел хоза дале а, малх лаома тIехьашка а баьле баьде сайре йоагIа. Вахара Iуйре а яц, сайре а яц, хIана аьлча боккхагIа бараштa тIехьа кагегIчар даиман боаха гIа хоз — из я вай тешаме смена.

Лаьттан боал баьккхача ахархочунга гIайгIа хул цу тIа хьатIадаьнна кIаьда баьца зIийргаш ца дайча, беш боча кхееча садовника новкъа да гIа теха, зиза даьккха, сом болаш из бIарга ца яйча. Вахар ка маьрша да вайна, боккхагIа барий метта хьаувтт низ а денал а дола кагий нах. Шоай даьша аьхача кхай тIара хьувкъам чуэца беза цар. къоначар хьалкхее еза поэзе беш, цар чуэца беза цу бешара сом.

МоллагIа а литература унахцIена дегIадоагIаш хилара белгало я керда къона низаш цунна чуухилга. Укх зала чу вай съезда делегат вола къона гIалгIай писатель, дукха ха йоаццаш литературни института студент хинна С. Чахкиев, цун книжкаш довзаш да хIанззе а дешаш болча эрсашта. Поэзе лакхаленаш йоахаш, дешаш барий терко а безам 'а тIаозаш ва къона поэт Кибиев Мусбик.

Литература вIаши довзийтара хьакъе боккха лоархIам болаш я пресса. Тхо чIоагIа раьза да кIирах арадоалача «Литературни Россена», цо тхона, кавказцашта, Федераце халкъий литература довзийт.

Дешаш волчоа деррига дуккхача къамий литература дIадовзийтара еррига республикаш теркал е езаш хул вай центральни издательстваш, хIаьта царех хIараяр къаьстта хьайийцача цкъа а Москве выступлени янза дукха писателаш болаш я.

Гой цудухьа боккха лоархIам болаш да моттигашка писателий творчествал редакционни издательски гIулакх тIехьа ца дисар. Деррига вай яздеш мел дар халкъа деш хIама да. ХIаьта уж произведенеш «дIадахийтанза дола письмош» санна ухкарг а йоацаш халкъага шоаш лаьрхIа долча адресатах дIакхоачаргйолаш хIама де деза.

Мамакаева, Яндиева, Муталиева сборникаш арадахаро хьахьекхар ерригсоюзни читатель тха къахьегам мел лоархIаш ва а цун из мел беза а. ХIаьта дуккхача дешараштa шоай творчество дIайовзийта еза ха тIехъяьнна ма дукха ба тха литератораш.

Кхы цхьаькха а да—чIоагIа лоархIам болаш да каст-каета тхаццига Россе писателаш хьоашалгIа боагIаш хилар. Уж бахка беза цхьа йоккхача мероприятешта кийчо еча хана е уж еча хана баьхка ца Iеш, ханханнахьа, хадданза бувзам лоаттабара, керттера творчески дешаш цхьана дувцара, къоначарна а къона боацараштa а практически новкъостал дара.

Новкъостий эрсий писателаш, укх съезде баьхка дерригача литература писателаш! Нохч-ГIалгIай писателаш шуца цхьа уйла йолаш ба. Тхо даиман а дувзаденна да тхоай вежарашха долча халкъий исторически кхелаца, вай цаI йолча коммунистически уйланца. Шераш дIагIоргда, вайна тIехьа хьалхувраш бокхача безамца хьежаргба таханарча вай турпалий образашка, цар Iалаьмате боккхача къахьегамах дохкал а деш. Долла хIама царна бIаргадайтар: Iалаьмате доккхий тIемаш а тIемо даи нанен дийна диса, бо делхаш бIаргах боагIа дира тIадам а, сийлахь-йоккхача гIишлой панорама а, космонавта велакъажар а — иштта да вай ханарча писателa беркате декхар.

Дог гIоздаьнна язду таханарча денах поэта Д. Яндиева.

> ТIема хало, тIема сутараш
> БIарга ца яйна,
> Даь уйлаш, наьна бIаргаш
> Тахан ца зийна
> Тха гIоза, тIехье!
> Доага денош делха дегаш,
> Даьга, дилха даргда.
> Кхоана, шун ана юхе
> Тахан тIем тIа лийтараш
> Адамаша диканца бувцаргба.
> Дукха деза новкъостий!

Къамаьл даь се йистейоалаш са ала безам ба вай съезда трибуна тIара дукха безаме дийцар эрсий поэтессайи переводчицайи адресах, бакъда, цхьа дош а аланзар шоай хала хьаяь творчество бахьан терко е боагIача лоаман наьха поэтессех.

Се школе йолча хана аз дагахьа Iомайора эрсий кхалсага хала дакъа дувцаш йола Некрасова стихаш. ХIаьта фу ала доагIа тIатуллаеча маьшаца корта къайлабаьккха, лоамий къизача законаша гIа бийхка хиннача кхалсага кхелах. Мел дукха низ ийцар уж гIабаш дохадара а ше нана, доттагIа, гражданка хилар чIоагIдара а.

ХIаьта хIанз лоамий шийлача бердашкара денз йIайхача Колхиде кхаччалца йовзаш я лоаман наьха поэтессай Х. Байрамуковай, М. Гаирбековай, Ф. Алиевай, Ф. Балкаровай, Т. Зумакуловай цIераш.

Оаха, лоаман поэтессаша а, дика кхетаду перрона тIагIолларча тхоай вежарий яраш санна йола граждански лакха оаз йоагIа йиза йола стихаши-поэмаши язъяра тхоай кхы а лакхале яккха эзилга.

КОЛХОЗАШКАРА ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

РЕНТАБЕЛЬНИ ХИЛА БЕЗА БОАХАМ

Отчетни собрани хиннай Сунженски района Орджоникидзе цIерахча юртбоахама артеле. Ховш мадарра, хIана цу боахама юкъейоагIа хьалхагIа къаьст-къаьста хинна ши колхоз: ГIалашкара «Ленина никъ» яха колхози Мужече, Лохеи Лакхеи Оалкам, ДаьттагIе чуйоагIаш хинна Орджоникидзе цIерах йола колхози. ХIана царех йоккха цхьа колхоз яьй. 7262 гектар лаьтта да колхозе. Цунах 1333 гектар оахаш да, 1359 гектар даьгIенаш я, дукха поной, хьу я. Фермашка ши эзар совгIа устагIа ба, дуккха доахан да.

Цу вай йоалаьяча цифраех гуш да, боахама толамаш дика хила дезаш хилар, къаьстта а хьайбай боахаме. Цхьабакъда, колхоза юкъарча собране дийцар кхыча тайпара хилар, Iаламо деннача цу деррига рузкъаех (шортта доакъараш кIаьда климат), хьайбаш леладераша бизза пайда ийцабац.

Хьожаргда вай фермашка. Масала, Первомайскера № 1 йола МТФ. Шурен тхан даккхара еннача заданеех лоархIабаьб хьайбаш леладераш. ХIаьта а, цхьан Iатта лоархIаш йоаккха шура хIана а кIезига я.

Кхы а вогIа латт гIулакхаш Мужечарча № 2 йолча МТФ. Цу ферма болхлой 1964 шера паччахьалкхенга 1800 центнер шура йоахка езаш бар. ХIаьта ехкар яц 1200 центнер мара. 23 центнер тха дохка дезача метте, дехкар 13 центнер мара дац. Ферме 100 бежани 360 устагIи беннаб. Дика кхаьба хиннадаларе, лерттIа гIулакх даь хиннадаларе уж хьайбаш дайна хургдацар. Цудухьа продуктивность а лоха хиннай.

Юртбоахама культураш а во хиннаяр Мужечарча № 2 йолча бригаде. Нагахьа санна № 1 йолча бригаде хIара гектара тIара 20,1 центнер кIа даьккхадале, № 2 йолча бригаде цхьаккха центнер а яьккхаяц. ЦхьоалагIча бригаде хIара гектара тIара 20 центнер хьажкIаш яьхай, хIаьта шоллагIча бригаде — 5,5 центнер. Шозза дукхагIа яьхар цхьоалагIча бригаде гидуаргаш а. Уж кхы дукхагIа яха йиш йоацаш яц. Эшар хIама дац лаьтта дукха дезилга, цунна обработка дика елга мара — тIаккха шийна даь гIулакх доадергдац цо.

Цу лакхе йоалаьяча цифраша кхы цIаькха а хьахьокх, вIашагIтехача колхозе юртбоахама культураш дика хьувкъаяраи хьайбай продуктивность лакхъяраи доккхий кхоачамаш хилар. Уж кхоачамаш дувцаш царех пайда эцарах дIаьхха къамаьлаш дир колхоза юкъарча отчетни собране.

Трибуна тIа йоал колхозе дикагIа йола Iаьсий леладер Попович Мария. 1964 шера бIаь совгIа Iаса хьалкхедир цо царех цхьаккха а ца делийташ цу ханага а кхоачадир. Цудухьа кхетадеш да хьайбай боахамерча гIулакхашта из сагота хилар.

— Хьадувла, — аьлар Попович Марияс, — вай колхозе цхьаккха хьайба лергдоацаш болх бе вай массане а. Вайх воаех тийша да из дуккхача хьале.

Вайх воаех тийша! Ма нийса аьнна дешаш да уж. Къайле мичай, болхлой къахьегама овсарле лакха хиларца кхы белгала ца йоалаш цу бIарччача шера 2-гIа бригада хьаена хилар. Болх булургболаш 211 саг вар укхаза. ХIаьта цу дIаьхача шера болх беш вацар 50 саг мара. 35 саг 8 — 9 дийнахьа мара кхай тIа ванзар. ХIаьта вож юхевисa 126 саг юкъарча къахьегамца вIалла дакъа лоацаш а хиннавац.

— Кхы дIахо ишта бе йиш йолаш бац ер болх, — аьлар колхозхочо Хайроев Къурейша. — Нагахьа санна воай колхоз йIаьхий хилийта вай безам бале — хьадувла массане а дика къахьегаргда вай.

ДIахо Хайроева аьлар, ДаьттагIарча цонашеи даьгIенашеи йиш хулийт 100 етт ца а лелабеш, 1000 етт а 5 эзарнел кIезигагIа боацаш устагIа а лелабе. ХIана? ХIана аьлча дика даьгIенаш я укхазара яраш, 1964 шера санна 60 тонн кийчъяь ца а Iеш, пхеза, иттазза дукхагIа йол кийчъе йиш я.

— Нагахьа санна оаха тхоай бригаде ужжал хьайбаш леладойя, аьлар дIахо Къурейша, — оаха хьегача къих боккха пайда баргба боахама а.

Дукха уйла тIаяхийтар къамаьлаш даьраша жа леладергдолаш боахама специализаци ярах долча деша. Колхозхоша лаьрхIар тушински фух дола жа лоаццача хана дикка дебаде — 10 эзар устагIага кхаччалца.

Колхозхоша соцалир фермера доахан дикагIча фух хулийтийга. Цу гIулакха цар лаьрхIар шура кIезига луш дола доахан дулха дIачу а денна, дикагIча фух дола шинараш эца.

Колхоза къахьегамхоша соцам бир сомий гаьнаш лоамий хьалашка Iалаьмате дика хулащ хиларах колхоза сомий бешамаш щоръе.

Шоаш соцам беча хана артела членаша 1965 шера къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккха аьнна декхараш тIанийцад шоашта. Цу гIулакха ерригача фермашкеи бригадашкеи къахьегамах аккордно-премиальни мах тела оттабеш ба. Семилетка тIеххьарча шера хьайбай боахаме а иштта кхашкара а продукци дукхагIа яккха лаьрхIад колхозхоша.

Колхоза собране вар КПСС обкома секретарь нов. Чахкиев.

П. КИРИЕНКО.

СУРХАНДАРЬИНСКИ ОБЛАСТЬ. Дика хьувкъаьй укх шера хьалха нкача кабуц Джаркургански районерча «Лени юлы» яхача совхоза Юлиев Саттара (укх сурта тIара вар) бригаде. ХIара гектара тIара 20 тонн кабуц йоал укхаза.

М. Юсупова сурт.

ТАСС фотохроника.

МЕХКА МАССЕ МИIИНГЕРА

● 1964 шерара свекла чакхъяьккха яьннай Куба шекара заводаш. Колхозашеи совхозашеи чакхъяккха дIаяхьийтай 65 миллион центнер свекла. Иззал йолча свеклах 7 миллиони 237 эзари центнер шекар даьккхар — дIаяхача сезоне даьккхачул шозза дукхагIа.

● Диаммонийфосфат хьаергйола опытни промышленни установка хьалъе йолаеннай Баглейски коксохимически заводе (Днепропетровски область). Из чIоагIа концентрированни йола минеральни удобрени мехка йоккхача химера керда хIама да. Цунах йоалл 70 процент азоти фосфори.

● Мехка йоккхагIа йола кремнецIаста лоаладу цех хьалъяьй Запорожерча «Кремнеполимер» яхача заводе. Цу чу оттаьяй кердагIча конструкцех йола оагIора яьнна низ бола лакхача частотера кремнецIаста лоаладу индукционни электропишкаш. Лоаладаь даьнна кийча дар хьадувтташ къаьстта ший тайпара машина вIашагIъеллай.

● Кердача контакт йоацача синхронни электродвигателий сери хьаяьй Латвийски Iилмай академе энергетика Института болхлоша. Низа коэффициент тIехъяьнна йоккха йолаш я уж машинаш, ха йIаьха йолаш а балха тIа тешаме хиларца белгайоалаш а я.

● ГIаш саг дIавохалургвоацача колдаллеи ушалийлеи гIолла лелалургья керттера образец Ленинграде кийчъяь йола экскаватор. Керда болата «лаьтта оахкар» — боккхача дезала корта. Из ларде а лаьца 16 вариант хьае лаьрхIад Ерригсоюзни лаьтта оахкача машиний Iилматохкама института а Ленинградски экскаваторни завода а болхлоша.

● «Посевная» аьнна даь йоазув а долаш йола вагонаш «баьццарча улицагIа» пассажирски поездаш санна масса дел хIанз Казахски машинаькъа тIа. БIаь эзар тонн гарга ялатий фу дахьийтад Украине, Средни Азе республикашка хьоргдар дIадихьа даьннад.

● Грузерча машинаш еча предприятешка хIамай оптови маьха ахча тIатехад нагахьа санна цар ха йIаьхйойя. Цу тайпара продукци — ха йIаьха хургхилара тешам а болаш — арахеца йолаеннай, «Электродвигатель» яхача, шлифовальни станокий, 26 комиссара цIерахчеи Орджоникидзе цIерахчеи машинаш еча тбилисски заводий. ХIамаша ца талхаш йоаккха ха цкъа ахаззеи — шозза йIаьхъяьй.

● Дикалга диллача ерригача даймехкарчеи дуккхача доазол дехьарчеи образецел тIех йола стирол хьаяьй Горловски азотно-туковни заводе. Цунах йоккхаргья геттара дика полистирол. Ший беса хозалца бIарг хьоасташ йола из материал дIаухийтаргья заводаша-потребителаша холодильникашта, телевизорашта, цIагIа лелаеча кхыча хIамашта облицовка ярга.

● Каракулаш доаха жа цхьатарра дахка доладенная къулба-малхбоалехьарча Кара-Кумашкарчеи Копет-Дагски лоамашкарчеи даьгIенашка. Эггара хьалхара Iоахарий даьд Кизыл-Атрекскии Казанджикскии районий колхозашкеи совхозашкеи. Соахка жа дебадара гIулакха республике хьалхара моттиг лаьцар цу районий боахамаша.

«Целиноградски юртбоахама институте студенташта хьайийлай Ленински кинолекторий. Эггара хьалхара лекци йийшай «В. И. Ленин ваьча дийнахьа деиз 95 шу дизарга» яхача циклацара, «Владимир Ильич Ленин» яха документальни фильм хьекхад.

(ТАСС).

Бизза болх байта техникага

«Гудермесский» «Дружба» яхеи совхозаш дуккхача доакъоех латташ доккхий боахамаш да. Цар керттера лостам — ялат даккхар. Дерригача дIадувча лаьттаех ах совгIа дараш ялаташта къоастадаьд.

Тха рейдови бригадо лаьрхIар бIаьстан юхье кхашка дергдолча балхашта совхозий къахьегамхой мишта кийчбеннаб хьажа.

«Гудермесский» совхоза къахьегамхоша шоай керттерча декхарех цаI лаьрхIад машинно-тракторни парк дика тоа а яь кийчъелга.

Совхоза механизатораша 20 феврале еррига юртбоахама техника бокъонца тоаяь а яьккха кийча ярий мугIарагIа дIаоттайир.

«Гудермесский» совхоза кхоалагIча отделене механизатораш бригадира Бантаев Iаьлий кулгалца лаьттах тIоадал чуйолийта а зяба тIа макхаш даха а болабелар. Тракторaш ремонт дика яь я.

— ДIадахача шера дукхагIа йола трактораш еха хилар бахьан долаш кердача шерага дIакхаччалца гайра тхо зябь аьха ца доалащ, — йоах совхоза керттерча инженера нов. Шерстюка. Укх шера планах тоае езараш 59 трактор йолча метте, бокъонца тоаяь яьннараш 72 трактор я.

Хьинаре къахьийгар машиннотракторни мастерскерча болхлоша слесара В. Рягузова, токараша В. Черткови Н. Лунинеи, топливни аппаратурана ремонт еча слесара Н. Киселева, цар хIара денна 140—150 процент кхоачашйора план.

Тоаяь яьнна машинаш дIаэцача хана керттерча инженерал, бригадирал, мастерской заведующел соннагIа цига вар трактор лелаергйола механизатор а. Цу гIулакхо дикагIа яйтар ремонт. ЧIоагIа хьожар комиссе ремонт мишта яьй, цудухьа кIезиг-дукха а кхоачамбоацараш тракторах дахкийса хилча, из комиссо дIаэцацар. Из гуш да «Гудермесскийи» «Дружба» яхачеи совхозий механизатораша вIаши проверка еш оттаьча актаех.

Укх шера, боккъалдар аьлча, цIаккха а ца кийчбеннача тайпара дика кийчбеннаб Гудермесски производственни управленера механизатораш бIаьстан юхье ялаташ дIаде. Фу кийча да. ТIехьатувса инвентарь: сеялкаш, культиватораш, нохараш, макхаш, лущильникаш отделенешка дIаюха йийкъай.

Совхозашка чIоагIа терко яьй кадрай. Трактораш шин сменах болх байтара 186 механизатор ва боахаме. Совхозашка вIашагIъеххача курсашка дешаш 65 саг хилар.

Шортта кадраши техникеи хиларо йиш хилийтар «Гудермесский» совхозе 25 а «Дружба» яхача совхозе 18 а йоккхий механизированни звенош вIашагIйохка. «Гудермесский» совхоза хIара къахьегамхочоа дика хов бIаьстан юхье ялаташ дIадувча хана ший фу де деза а хьанца болх бергба а.

Укх Iай кIезига къахьеганзар совхоза болхлоша моттигера удобренеш кхашка дIакхухьаш. Кхашка дIа а дихьа хIара гектара тIа 15 тонн кхо диллад «Дружба» яхача совхозе. Цхьабакъда, воча хьала тIа да совхозе хиш декха лаьтташ. Хий уха каналаш тесса дита, тоа ца а деш латт, хи тIара гIирсаш хIаманна пайдана доацача даьннад. Из долла хIама укх денношка даь чакх а даьккха, хий декха долалургда тхо, йоах совхоза директора нов. Головченкос.

Кхы тайпа дар сурт «Гудермесский» совхозе. Укхаза цIендаьд хий уха каналаш, хи тIара гIирсаш тоадаьд. ХIанзле а хий диллад культураш тIехьагIа дIаюргйолча 126 гектар хиллал долча лаьтта.

ХьатIаэттад саготагIа а халагIа а дола денош, хIара сахьати минути кхое еза ха. Механизаторашта дика кийчо яьй «Гудермесский» совхозе, кхашкара еттанаш тоаяь яьннай.

Доккхий декхараш тIанийцад шоашта «Гудермесский» совхоза механизатораша, хIаьта уж кхоачашдар дукхьа шоай хьинар ца ходеш къовсам а лоаттабу. Совхозо декхар тIанийцад хIара гектара тIара 22 центнер гуйран кIа даккха. 100 центнер баьца дарий, кхыча культурай яккха аьнна. Къахьегама овсарле лакха йолаши къахьегам дукха безаши болх бу механизатораша нн. Рашедова, Самарцева, Дакаева, Селимсултанова, кхычар.

В. РАКША — «Дружба» яхача совхоза тракторно-полеводчески бригада бригадир, А. МУШУСТИН — Гудермесски производственни управлене керттера зоотехник, Г. МАТВЕЕВ — комсомола Гудермесски горкома инструктор, М. АЛБОГАЧИЕВ — «Сердало» газета собкорр.

ХЬАЛАШ ЦХЬАТАРРА ДАЛЕ А...

Соахка мамогга кIезигагIа кулгашца къа а хьегаш хьажкIаши шекара свеклаи хьалкхее аьнна аггара хьалха механизированни нхи звено вIашагIъеллар тха районa совхозашка. Цхьа тайпа культура мара яцар оаха царга делаe дIаенна хиннар: хIаранена 200 гектар йолаш хьажкIаши 100 гектар йолаш шекара свеклаи. Оаха лийрхIар кхоачашхилар. Цу звеноша кхебаь хьувкъам дакхагIа хилар вокх ахмеханизированни звеноша кхебаьчул, хIаьта уж тайпа звенош тха яр ялатийнеи силосаи лаьрхIа хьажкIаш делаю 15 звенои кулгашца къахьегаш шекара свекла кхею 19 звенои.

Хьокхамаш миштал кердача технологех къахьегаш йолча звеной балхеи къаьнарча методех къахьегаш йолча звеной балхеи? Алхха ши масал доаладергда аз: цаI хьажкIехи вож шекара свеклахи.

«Лермонтовский» совхоза 1-ча отделенерча Матаев Береа звенос соахка кердача технологех болх а беш 200 гектарах хIаране тIара 54,6 центнер фуалъяьхача хьажкIий яьккхар. Цу тайппара, цхьа центнер кхеярга дIабода мах планах лаьрхIачул 1 сом лох а беш, совхоза 19262 сом цIена пайда а луш. Звеной хIара члено премиальни а долаш 2540 сом алапи ийцар.

ХIаьта цу совхозерча цун яр миссел — 200 гектар, Матаев Берсий звено лаьттана далла лаьттан участок а йолаш йолча Мусаев Лаьчий звено хьокхамаш кхы тайпара да: участке дIатесса фу вокх звеной дар а санна ВИР-63 I-ча поколенех дар, хIаьта хIара гектара тIа звенос кхебаь хьувкъам 22 центнер мара бац. Из совхозе юкъера лаьрхIача кхебаьчул а 7 центнер лохагIа ба.

Е цу совхозерча цхьаькха масалга хьожаргда вай.

Гадаев Орштхой кердача технологех 100 гектара тIа шекара свекла кхееш йолча звенос хIара гектара тIара 207,4 центнер шекара свекла яьккхар, планах якха лаьрхIа хиннача 185 центнера меттел. Цхьа центнер свекла кхеярга дIабода мах планахчул 50 кепиг дукхагIа лохбир 4 саго лелаеча звенос, 23 эзар сом пайда белар совхоза. Юкъера лаьрхIача звено хIара члено шера ийца алапи 1343 сом хилар.

ХIаьта Хаджимурадов Хьасамбика звенос а цу тайппара 108 гектара тIа дIайийнача цхьа зIырг долча свекла, кулгаца болх а беш, хIара гектара тIара 73 центнер мара яккханзар, совхозе юкъера лаьрхIача яьккхар 127 центнер йоллашехьа а.

Иштта сел йоккха юкъ хIанай царна юкъе? Цун керттера маIан да къахьегамцара, лаьттанцара гIулакхаш бе-бе хилар, шийна тIадиллача гIулакха терко ярица яри. Ховш да техника, агротехникаи агрохимеи лардаш дика йовзача, вешта аьлча, щоай балха говзал болхлоша лакха йоахача моттигашка хьийгача къих беркат дикагIа хулаш хилар. Цунах тийшаб хIанз тха дуккха механизатораш. Цудухьа тIатеIIа агролешар Iомаде йолаелар укх шера еррига звенош, соахкарчул 2-зза дукхагIа кхашка дIайихьай удобренеш, лаьттанца тIоадал соцаеш хий диллад 520 гектара тIа, хIаьта соахка цхьаккха гектар яцар хий дилла. Лаьттанца тIоадал соцаеш хIанзде а цкъара макхаш даьхад ерригача звеноша, 5—6 ди даьннача гIолла зяба тIа цIаькха макхаш доахаргда из дикагIа шаьръяр а оасар дохадар а духьа.

Укх шера 18 звено вIашагIъеллай районе ялатийнеи силосаи лаьрхIа хьажкIаш кхее, хIаьта царех ворхIне кердача технологех болх бергба. Шекара свекла кхееш хургья 25 звено, царех 2 — Светличне методах.

Районе хиннача звеньевой совещане ерригача звеноша доккхий декхараш тIанийцар шоашта, хIаьта Ачхой-Мартана районерча юрта боахама къахьегамхоша шоай дош сийленца кхоачашдергда аьнна, тешшаме ала йиш йолаш а да. Из бакъду совхозий кхашка хьалхарча деношка лаьттанца тIоадал соцаеши юххьанцара культураш дIаювшш даьча балхий итогаша.

В. ПРОСКУДИН,
Ачхой-Мартана производственни управлене керттера агроном.

ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРАШТА— КЕРДА ТЕХНИКА

Шерра-шера дукхагIа хул вай республике кхашкара деррига балхаш механизмашца а деш хьалкхею хьажкIаш, цо хьахьокх кулгашца къахьегалга хаьдда дIадаьнна йиш хилар.

В. Первицке методах хьажкIаш кхееш 60 звено мара яцар вай соахка, укх шера 125 механизированни звено хургья из культура хьалкхееш. БIаьстан балхаш дIадоладара кийча я еррига а механизированни звенош, тоаяь яьннай цар техника, тIехьатосса инвентарь. Цудухьа низ дIакхоачаргба цар хьалхашка оттадаь доккхий декхараш сийленца кхоачаде.

Механизированни хьисапе хьажкIаш хьалкхеяра даькъе эггара лоархIамегIа да технологи телха а ца еш хьажкIаш дIаер. ХIанзарча технико хьажкIаш квадратно-гнездови е пунктирни хьисапе дIайийча, йиш хулийт хьажкIаш гIулакх а деш хьалкхее. Цхьабакъда, пунктирни хьисапе геттара кIезига кхейир вай республике хьажкIаш дIадахача шера, эшаш йола сеялкаш ца хиларах.

Кубанерча НИТИМ-а дуккхача шерашка даьча балхий опыто хьахьокх нагахьа санна агротехнически боарам лакха хилча пунктирни квадратно-гнездови хьисапе хьалкхею хьажкIаш цхьатарра дика хьувкъилга. Цхьабакъда, пунктирни хьисапе сихагIа дIае йиш хул хьажкIаш, квадратно-гнездови хьисапе ювчул. Цу гIулакхо торо хулийт хьажкIаш дIаюв ха дикка лоацъе, механизированни звенона дукхагIа лаьтта дIахьожаде а.

Укх шера эггара хьалха Нохч-ГIалгIайчен кхашка болх бе йолалургья бархI мугIарах хьажкаIш дIаюв «СКНК-8» яха 130 комбинированни керда сеялка. Хьалха кхашка болх беш хиннача «СКГН-6А» оалачарел толаш я керда сеялкаш, хIана аьлча, квадратно-гнездови хьисапе а хьажкIаш дIае йиш я царца.

Цул совгIа сахьата квадратно-гнездови хьисапе хьажкIаш дIаювш бархI километрага кхоачаши пунктирни хьисапе ювш 9—9,5 километрага кхаччалцеи лакхъе йиш я кердача сеялка сухал.

Духхьал сухал лакхъярах квадратно-гнездови хьисапе хьажкIаш дIаювш 25—30 проценти пунктирни хьисапе ювш 60—65 проценти «СКГН-6А» оалача сеялкачул лакхагIа хул «СКНК-8» оалача сеялка балха овсарле. Масала, 100 гектар хулача нийса йиъсаьнарча участка тIа хьажкIаш дIаера 4,2 метр чу а лоацаш цхьатарра ялх мугIа дIахьоча «СКГН-6А» яхача сеялка 238-зза дIа-юха чакхъяла еза. Сахьата 6,5 километр сухал а йолаш лел из сеялка, 36,6 сахьат ха йода цун бIаь гектара тIа хьажкIаш дIаювш. ХIаьта цу майда тIа хьажкIаш дIаера 178,5-зза мара дIа-юха яха езац бархI мугIа дIахьоча сеялка. Цо 21 сахьата баь боаккх из болх, хIана аьлча. 5,6 метр я цун шорал, цул совгIа 8,5 километр я сухал.

Ховш да «СКГН-6А» оалача сеялка ялати туки дIаюв аппарат вIаштIехьа йоацаш йолга. Болх беча хана ялат дIадувш йола аппаратащ йолайолийташ йола чарх тIехлелх оаха къоаста а ца еш. Уж кхоачамбоацараш дIадоах кердача сеялка, хIана аьлча, цун ялат дIадув аппарат трктора вало йолайолийт.

Кердача сеялкаца дIайийнача хьажкIашта гIулакх дара бархI мугIа дIахьош йола культиватораш эшаргья. Укх шера цу тайпара 30 керда культиватор йолалургья вай республика кхашка юххьанца болх бе. Вай боахамий мастерскешка хьае хала дац керда культиватораш. «КРН-4,2» яхача культиватора керттера брус 640 миллиметра йIаьхъе мара езац, шинна оагIорахьа из мо сома трубка а хетта.

Балха овсарле лакха йола керда машинаш — дика совгIат да республикерча хьажкIаш лелараштa.

Н. ТАТАРЧЕНКО,
«Сельхозтехника» объединене инженер.

«Советски саги цун гIулакхи»

Очерк динагIа язъяра кхайкаьь ерригсоюзни конкурс

«Советски саги цун гIулакхи» аьнна корта а болаш очерк дикагIа язъяра 1965 шера 1-ча мартера денз 1966 шера 15 апреле кхаччалца ерригсоюзни конкурс кхайкаьй СССР журналистий Союза правлене.

Конкурсе котбаьннараштта оттаьй 500 сом долаш хьалхара кхо преми, 300 сом долаш шоллагIа пхи преми, 200 сом долаш кхоалагIа ворхI преми, 100 сом долаш йола пхийтта преми.

Газеташ тIа кепа теха араьйнача дикагIа йолча очеркашта премеш хьожаергья кепа йоазон Ди — 1966 шера 5 май тIакхоачаш.

Шин турах чакхйоаккх конкурс. Хьалхара тур — 1965 шера 1-ча марта денз 1966 шера 1-ча мартага кхаччалца чакхйоаккх союзнии автономнии республикай журналистий Союзий правленеша, СССР журналистий Союза областнойи краевойи организацей бюроша. Центральнии московскии газеташ тIа кепа теха араьйнна очеркаш хьахорж Союза Московски городской отделене правлене.

Хьалхарча турах хьахержа дикагIа йола очеркаш 1966 шера 1-ча марта денз 1966 шера 15-ча апреле кхаччалца шоллагIа тур чакхйоаккхаш йола ерригсоюзни жюри хьажийта дIайохьийт. Ерригсоюзни жюре конкурса итогаш дIачулургья СССР журналистий Союза правлене секретариатага чIоагIъяйта.

Ерригсоюзни премеш хьожаяь очеркаш къаьстта книжка а дарь кепа теха арайоахаргья.

ТОВАР ДУКХАГIА — ХАЛКЪА ТОРО ЛАКХАГIА

Укх тIеххьарча хана вай парте къаьстта чIоагIа йоакхо еш да производства технически боарам дIахо лакхбара, продукци дикагIа хилийтара.

Смежни предприятей комплексни экономически эффективность лакхъяра заводе яхь йолаярца лувзаденна Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода экономически службо хетаргахьа даьча лоархIамаша хьахьокх, лоадама хIама дIа па а дохийташ, товарни продукце цхьаццадола тайпаш уж дунен стандартий боарамга кхоачадеш тоадара чотах паччахьалкхенна тоъал ахча кходе йиш хилар.

Масала, оттаьча ГОСТ-ага хьежжа дикал а йолаш Московски электрозавода дуккхача шерашка трансформаторни даьтта лоаттадаьд тха заводо. Цхьабакъда, тха продукци дIайиеш хиннача заводо тха заводе коллективагара дехар дир трансформаторни даьтта дикал тоае, аьнна. Завода технологийи центральни лаборатори болхлойи цIенхаштта къахьега дийзар трансформаторни даьтта дунен стандарташта гаргакхоачаде гIерташ. Фу хилар цунах? Трансформаторни даьтта дикал тоаяр бахьан долаш, цо дуа ца луш трансформатор чу йоаккха ха 50 процент совгIа йIаьхъелар. хIаьта из бахьан долаш потребителошта 690 эзар сом ахча а кходу.

Уж тайпа масалаш тха заводе кхы а доаладе йиш я парафинови дистиллатах, коксах, дизельни доагорах, кхыча товарех лаьца, хIаьта цо халкъа боахама дуккха болхлой низ а юкъара къахьегам а кхобир, тха товарий потребительски мах лакхбир.

Т. КОНШИН,
Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода экономика гIулакхашта вола директора заместитель.

Туристаш кийчлу

БIаьсти яьннай. Дукха нах хул республикански экскурсионно - туристически станце. Укхаза кийчлуш ба туристически походашка, экскурсешка.

ХIанз топографех, моттига зем баккха харах, кхыйолча туристически техника разделех зачеташ дIа а енна районашка, юрташка тренировочни занятеш еш ба туристаш. Иштта, укх деношка Чишки яхача юрта хилар геологически инструкторски кружокий группа.

Петропавловская яхача станице хилар археологически краеведчески кружокий группа. Инструктораша кулгал а деш бердаш долча лоаман моттигашка лела Iомалуш ба уж сихбенна, хIана аьлча дукха ха йисаяц бIаьстан каникулаш хила. Сакъердаме йолаш а атта йоацаш а хургья итт дийнахьа лаьрхIа йола из маршрут. Цудухьа итогови занятеш ю хIанз тха станце керттерча пхе кружоко.

Духхьал республикански экскурсионно-туристически станце туристаш кийчбаларал совгIа, походашта кийчлуш Грознерча № 31 йолча школа «Кердадар лохаш» яха туристий клуб а я. Дика чулоацам болаш, сакъердаме план я цар оттаьр. Уж хургба шоай туристически лагерь хьаелла лаьрхIа Эса яхача хина керте бовзаш, хIаьта апрель бетта ерригача школашкарча туристий слет ергья цар.

Юстара латтац юртара дешархой а. Масала, Троицкера дешархой «Грозный — Iармхи — ТIаргим— Итум-Кхала» яхача маршрутах походе гIоргба. Цул совгIа, бIаьш дешархой гIоргба Ткъо бIаь — Ерды яхача къаьнача храмага хьажа, лакхача лоамаш тIа буврга, чакхбаргба хозача чIожашка хьожаш.

В. СКРИПАЛЬ,
республика экскурсионно-туристически станце ЦIен методист.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КЪЕЛ—АМЕРИКА ПРОБЛЕМА

(Президента Джонсона доклад)

ВАШИНГТОН, 10 марта. **ТАСС корреспондента В. Петрусенкос** хоам бу:

КIайча цIено самардийнахьа дIайоаржайир «Америкерча къела духьала лоаттабеча къовсамерча прогресса хьакъехьара» президента Джонсона доклад. Доклада тIара гуш мадарра, шерра дIайовзийта йола «къела духьалара крестови поход» хIанз а керттерча даькъе декларативни характер йолаш я.

Хоам бу, масала, 16 шерагара 21 шерага кхаччалца ха йолаш болча 140 эзар къонача американцашта лайнад «Болхлой корпуса» (юкъарча балхий программа чакхйоахаш йолча организаце. — **Ред. белгало**) членаш хила.

Доклада тIа тешам лу, цу доброволцех 20—25 эзар саг-укх шера 30 июнь хьатIакхачалехьа къахьегама кийчо чакхъяккхара дIаэцаргхилара. ЙоаггIаш йола кийчо е езаш йолча 86 центрах болх беш бархI мара яц. ХIаьта хIанз 200 саг мара вац «Болхлой корпусе» дIачуэца аьнна заявлени еннарех дукха ха йоаццаш Iаьржа хий чухьийдда хатар хинна Ораганереи Калифорнереи юрташ цIенъе оттаваьраш. Докладага хьежача, хьабе болх боацача виъ миллион американцах 32 эзарнега мара болх кхаьчабац «Болх — опыт» аьле цIи йоаккхача программа системера. Укхазара эц цар «даим балха тIа бисара» царна новкъостал деш йола производственни опыт.

Ховш да, бIаьш эзараш американски кагий нахи мехкарийи дIахо дешаш материальни торо ца хилар бахьан долаш школера дIабувлаш хилар. Цу даькъера «прогресс» хIанз укх сахьата духхьал символически лархIа мегаргйолаш я. 15 эзар гаргга эIамига саг, йоах доклада тIа, «Кагирхой корпуса» моттигерча организацешка дIаязвеннав. Цар цига молагIа цхьа професси а Iомаю, школе дешарах боагIа мах дIабала е массаза а балха тIа биса аьттув баккха йиш хулийташ бола болх а бу.

КIайча цIено распоряжени еннай, йоах доклада тIа, укх шера гурахьа школе деша гIоргдола къеча наьха массехк бIаь эзар бер кийчдара 50 миллион доллар хьожаде аьнна. Президента Джонсона доклада тIа белгалдоаккх, укх шера школе деша гIоргдолча миллион гаргга долча берех дуккха дараш цул хьалхагIа цIаккха а сурт тIадоалла книжка бIаргадовза а бос бола къоалам бе болланза а хилар.

□ □

ЧОМБЕ РЕЖИМ ЭШАРГЬЯ

КАИР, 10 март. **ТАСС корр. И. Березниковске** хоам бу:

Конголезски повстанчески болама лидераша Гастон Сумиалос, Николас Оленгас, Дэвидсон Бошелес, Мартэн Касонгос вIашагIтеха пресс-конференци хилар укхаза моттигерчеи кхыча мехкийи журналисташта.

Пресс-конференци Николас Оленгас баьча хоамах, укх гарггарча денощка конголезски халкъа кортамукъален къовсама доагIача дуккхача организационнии политически дешашта Каире совещане е дага ба повстанций кулгалхой.

Оленгас иштта хьакхайкадир, революционни кортамукъален эскаро хIанз тIахьожам лоаттабеш мехка ерригa малхбоалехьара район а хIаьта иштта экваториальни района територех 75 процент а хилар. Революционни отрядий низаш, аьлар цо, къилбаседера къулбехьенгахьа долхаш латт Касаи яха провинци мукъаяккхар духьа.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча Гастон Сумиалос хьакхайкадир дукха ха ялалехьа Чомбе марионеточни режим эшаргхилар.

Конго (Браззавиль) Республика доазонаш тIара гIулакхаш доашхададалар Iа аьнна ТАСС корреспондента шийга даьча дехара жоп луш, Гастон Сумиалос аьлар, дукха хана денз ший американскии бельгийскии даьша телача санкцеех цу ший лоIамерча африкански мехка духьала моастагIлен акташ лелаеш хьавоагIа Чомбе. Ювцаш яр африкански халкъашта духьалара шерра империалистически заговор я, аьлар цо.

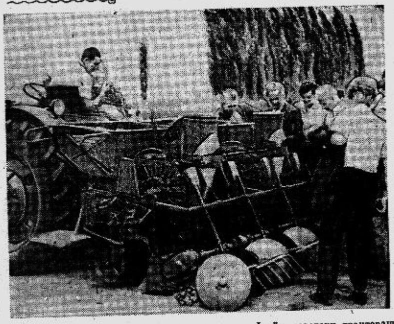

Советски юртбоахама техникаца чIоагIа безам болаш ба уругвайски ахархой. Вай машинаш ийяра гIулакха пионер хилар «Каньяда гранде» яхача юртбоахама кооперативах. ВорхI шу хьалха СК-3 яха ши-шегIа лела комбайни 1963 шера ДТ-20 яха трактори ийнар цо. Уж машинаш дика могаю цига хIанз. Уругвайски фермераша дIаийю советски трактораши тIехьатувса инвентари.

Сурта тIа: уругвайски импортни фирман советски арахьарча торгови организацейи викалаш «Каньяда гранде» яхача юртбоахама кооперативерча Советски трактораген коартолаш дIаювчунген хьежаш ба.

Е. Ельшова сурт.
ТАСС фотохроника.

Д. РАСКА КЪАМАЬЛ

ВАШИНГТОН, 10 март. (ТАСС). Кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча сенатски комиссе селхан къамаьл дир США Паччахьалкхен секретара Д. Раска 1966 финансови шера кхыча мехкий паччахьалкхенашта тIемеи экономическии новкъостал дара 3,38 миллиард доллар хьожадара хьакъехьа оттаяь президентски проект хьаллоацаш хилар хьахьокхаш. Цо белгалдаьккхар, из новкъостал американски арахьарча политика лоархIамера рычаг хилар. Новкъостал дара керттера бахьан — «деррига дунен тIа США хьашташ хьаллацар да цу деша шеррача маIанах», аьлар Раска.

Раска хоам бир, США-с Къулбехьен Вьетнама правительствана дикка доккха экономическии тIемеи новкъостал дергхиларах. Законопроекта тIа оттадаьд 500 миллион доллар совгIа ахча сайгонски Iаьдалашта хьожаделга, хIаьта Раска йизза бокъо а йолаш ала йиш яр, къулбехьенвьетнамски режим лоаттаяра американски новкъостал «керттерча лоархIаме да», аьнна. Паччахьалкхен секретаро аьлар, США-с хьаллоац Конгора Чомбе правительство. Конголезски правительствана «хала декхараш» тIалатташ хилар белгал а даьккха, Раска аьлар, США-с «дIахо а новкъостал де деза цунна». Кхыча мехкий паччахьалкхенашта деча американски новкъостала критика еш болча конгрессменашта жоп а луш Раска белгалдаьккхар, президента хьадехача деррига ахчах 85 процент «Духхьал США чухьа американски товарашкеи гIулакхашкеи» дIадохийтаргхилар.

«БУРЕВЕСТНИКА» ЧЕМПИОНАШ

Кхаь дийнахьа лаьттар Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай театре «Буревестник» яхача студентий ший лоIамерча спортивни общества боксах латаш къовсам. Театра йоккхача зрительни зале чухошац цу сакъердаме спорта тайпага хьажа безам бараш.

Яхь йолаеннача хана денз бIарг тIера ца боаккхаш хьеж зрителаш Льянов Гамидеи Ионов Игорен деча латара. Цу низ болча боксерашта духьала къовсам лоаттабе лоархIалуш бац царца лата безараш.

Ши раунд йистеяьнначул тIехьагIа боккъонца котваьлар Льянов Гамид.

ТIагIертча къовсам бар яхьа тIеххьарча дийнахьа боксераша лоаттабаьр. Финале вIашагIкхийтар вай боксер И. Ионови волгоградец Мещерскийи. Мещерский дегIа дуккха лакхагIа ва Ионовл, цудухьа Ионов шийна дегIала ца вайташ латт из. Бакъда, ше даь цхьа гIалат бахьан долаш эшалу из. Ший дозалга диллача чемпион хилар Ионовх.

Цул тIехьагIа финале латаш ба Льянови Свердловскера Медеми. Эггара лоацагIа дола латар дар из. Мехкдаьтта института студента Льянов Гамида пхи минут мара яккханзар котвала. Боксах латаш ийсазза дунен чемпион волча И. Королеваца латаш хьалхара моттиг яккхарах Г. Льяновна совгIат делар.

Вай боксераш Льянови Ионови «Буревестник» общества чемпионаш хилар.

Чемпионаш хиларал совгIа жюри массава член раьза а волаш технически бакъахьарча, латарах кубок елар цунна. Из ба боагтIаш бола толам. Теша безам ба из толам баьккха Гамид Iергвоацилгах. Хьалхашка дуккха вIашагIкхетараш да.

Д. КОДЗОЕВ,
мехкдаьтта института студент.

Судан республика. Ельгасор яха Хартума центральни улица.

С. Преображенске сурт.
ТАСС фотохроника.

Дунено харцахьа лоархI

Дерригача дунено тIа-тIа чIоагIагIа гIайгIа еш тIаэц ДРВ-ена духьаларча США агрессех бола хоам. Хадданза республика маьршача городаштеи юрташтеи чуетташ латта бомбаш, США форда гIашлой подразделенеш Къулбехьен Вьетнаме Iойоассаяр Вьетнама лоIами суверенитетаи цIенхаштта тIанхувдилга лоархI дунен халкъашта юкъерча общественносто. Дунен халкъаша эгIазлонца харцахьа лоархI американски военщино Вьетнаме леладу гIулакхаш, дIадех цар эхь дайна провокацеш соцаелга.

ННДР

Американски империалисташа Вьетнама Демократически Республикана фецара чуду дов харцахьа лоархIаш йола телеграмма яхьийтай Корея вIашагIкхийттача профсоюзий Центральни комитето Вьетнама профсоюзий федерацега. Корейски болхлой класса цIерах телеграмма тIа хьахьокх ДРВ правительство а вьетнамски болхлой класс а цар американски империалисташта духьала лоаттабеча ниисхон къовсаме чIоагтIа хьаллоацаш хилар.

ИТАЛИ

Боккхийча итальянски культура деятелий группо мехка общественностага кхайкарал даьд Вьетнама лоIами паргIатои лораяр духьа, США агрессена духьала къовсам болабара из тIахьехаш. «Берригa нах, деррига къовсам болабара из тIахьехаш. «Беррига нах, деррига цивилизованни мехкаш оаха тIахьех, — язду кхайкарала автораша, — цу къовсаме вIашагIкхетара, машар бахьан долаш ше леладеча гIулакхашка ше кхоачашбергбола боарам а лоархIаш вай правительства из юкъара лоIам бакъбаран дIатIаэцараи». ТIахьехама кIал шоай кулгаш яздир художника Ренато Гуттузо, писателаша Карло Леви, Альберто Моравиа, дуккхача кхычар.

АНГЛИ

Эдинбургерча горнякий къаман профсоюза шотландски отделене исполкомо массане а цхьан бартаца харцахьа лоархI США-с Вьетнаме леладу тIема гIулакхаш. Исполкомо тIайийцача резолюце тIа могаду английски правительства хьадехалда американски бIунаш Къулбехьен Вьетнамера арадоахилга яхаш Фрэнк Оллауна а парламентерча кхыча лейбористски членаша а дIадехар.

Вьетнамерча событей хьакъехьарча деша хетаяь Лидсе хиннача митинге вIашагIкхийттача 100 совгIа саго кхыча мехкашцарча гIулакхий министрага Майкл Стюартага телеграмма яхьийтар Къулбехьен Вьетнамерча американски интервенцена духьал протест еш. Вьетнамерча гIулакхий хьакъехьарча дешах иштта резолюцеш тIайийцар Великобритане йоркширски комсомола конференце делегаташеи дуккхача кхыча организацешеи.

ЯПОНИ

Японе прогрессивнии демократическии общественность чIоагтIа эгIазъяха я вьетнамски халкъа духьала керда провокаци йолаьяча США-на. Американски форда гIашлой ДА-Нанге Iобоссабар, аьлар Японе социалистически парте дунен халкъашта юкъерча отдела заведующе Кацумата, США-с Вьетнама халкъа духьала гуччахьа тIом болабар а вьетнамски дош машара наькъаца къоастаделга дIадехаш йола деррига дунен общественни уйла довне ехар а да. США-с сов чехка ший бIунаш Вьетнамера арадаха а из проблема машарца къоастаяра оарцагIъяла а еза, аьлар Кацумата шийкъамаьл чакхдоаллаш. Цо японски правительствагара иштта хьадийхар США агрессивни гIулакхашта духьала протест кхайкаелга.

БЕЛЬГИ

«Вьетнамера тупик» — керте даь иштта йоазув а долаш араьйккхар «Либр бельжик» яхача газето бельгийски сената председателa Поль Стрея язъяь ший передовой статья. Статья авторо белгалдоаккх Вьетнамера дов бокъонца дIахо шерде безам болаш США хилар. Цунна тешал ду американски форда гIашлошцара салтий Къулбехьен Вьетнаме Iобоссабаро.

Бельгийски сената председатела машара тIехьа латтараш тIахьех керда тIом хьара болча кхерама духьалареи Къулба-Малхбоален Азера довнаш машара наькъаца къоастадара тIехьареи къовсам чIоагIбара.

ГОЛЛАНДИ

Голландски къахьегама партеи Голланде пацифистски социалистически партеи кагирхой организацеша Гаагерча США посольства цIерах телеграмма яхьийтай Вьетнаме американцаша леладеча гIулакхашта шоаш чIоагтIа сагото еш а эгIазбаха а хилар дIахойташ. Кагирхой организацеша США правительствагара дIадийхар Вьетнамера тIом соцабелген сов чехка вьетнамски проблема машара наькъаца къоастаяра переговораш йолаелген.

(ТАСС).

П. Д. ХОМЯКОВ

1965-ча шера 8-ча марта Москве цIаьхха дага а доацаш кхелхар КПСС Нохч-ГIалгIай Обкома секретарь хинна, инарал-майор **Хомяков** Петр Данилович.

Петр Данилович Хомяков ваьв 1907 шера, къеча ахархой дезале. ЗIамига волча хана денз болх бе волавеннав из, юххьанца батрак воллаши, хIаьта 1924-ча шера денз предприятешка болхло волаши. 1928-ча шера Коммунистически парте мугIарашка вахар из. Совпартшкола йистеяьккхачул тIехьагIа вIаштта массехк шера Нохч-ГIалгIай АССР-е бехктокхамерча комсомольскии партийнии балхаш тIа хиннав Петр Данилович Хомяков. Из хиннав ВЛКСМ Грозненски окружной комитета секретарь, парте Наьсарен райкома а, хIаьта цул тIехьегIа областной а комитета секретарь.

Сийлахь-боккха Дай-Мехка тIом лаьттача шерашка соединене политотдела начальник, 4-ча Украински фронта политически управлене кадрай отдела начальник, кхыча бехктокхамерча гIулакхаш тIа хиннав Петр Даннлович Хомяков. Укх тIеххьарча шерашка Советски Эскарен, ТIема-Форда Флотеи Керттерча политически управлене бехктокхамерча балха тIа хиннав Петр Данилович.

Петр Данилович Хомякова деррига вахар социалистически Даьхенна, советски халкъа, коммунизма сийлахь-доккхача гIулакха боарам боаццаш чIоагтIа мутIахьа хилара бола хьокхам бар. Цун сийрда гIулакхаш даим тха дегашка латтаргда.

Новкъостий группа.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

КПСС обкомо, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумои Министрий Советои чIоагтIа хала а хеташ хоам бу парте Нохч-ГIалгIай обкома секретарь хинна
Петр Даннлович
ХОМЯКОВ
цIаьхха, дага а доацаш, кхалхарах, кхелхачун дезалга чIоагтIа хала а хеташ кодам а бу.

Город Грозне, Жданова улицагIа, № 1 йолча цIагIа вахача гр-нина **Венцель** Альберт Эдуардовича суде деннад город Грозне, Лермонтова улицагIа, № 3/8, кв. 47, яхаш йола ший сесаг **Венцель** Валентина Ивановна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Баррикадни улицагIа, № 6 йолча цIагIа, вахача гр-нина **Касьянов** Владимир Филипповича суде деннад город Грозне, Резервуарни улицагIа, № 2 йолча цIагIа 3-ча квартире, яха ший сесаг **Гончарова** Валентина Спиридоновна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Заводской района халкъа суде.

Город Грозне, Блюхера улицагIа, № 36, йолча цIагIа вахача гр-нина **Юргенсон** Калэв Александровича суде деннад город Грозне, Ленина улицагIа, № 30 йолча цIагIа яха ший сесаг **Юргенсон** Галина Николаевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Войкова поселка кирпичний завода 7-ча бараке вахача гражданина **Пязуки** Альберт Эдуардовича суде деннад Смоленски областа, Вязьми — Брянски станице, № 36 йолча цIагIа яха ший сесаг **Пязуки** Валентина Михайловна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Смоленски областа, Вяземски района халкъа суде.

ЧОАЛХАНЕ ДЕЦЕ А, ПАЙДАНА ДА

КУЙБЫШЕВ. (**ТАСС корр**). Оатхалашта тIагIолла удаш лел металлически бурилг. ХIаьта цунах тIагIоллара чIоагIлу из. Оатхал тIера шаьръешчIоагIъеш обработка ю способ Куйбышевски политехнически институто еннача предложенех юкъейихьай бурув детта осташ мехкдаьттахошта арахецаш йолча заводе. ДукхагIча хьале инструмента ха йIаьха хулга шоаех тийша йолча оста опорашта тIагIолла хехк бурилг.

Кхы тIа а еча цу операце хьаеча хIамашка дIабода мах кхаь проценттага кхаччалца лакхбу. Цхьабакъда, из юхаметтаоттабу буровой установкашка еча экономе: скважинаш яхава бурош кIезигагIа эш, къаьстта халача балхий операцеш — бурув детта турбаш Iочуяхийтареи хьалтIаяхареи болх кIезиглу.

Специалисташа даьча лоархIамех, нагахьа санна заводо ара мел хецача остай опораш чIоагIйича, бурув детташ скважинаш йоахаш шера хула экономически эффект миллион сом совгIа хургья.

ХАЛКЪА ТАЛАНТИЙ ТОЛАМ

Укх деношка Грознерча Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен театра зрителий зале хилар республика художественни самодеятельноста хьажарашка дакъа лаьцача агитбригадай, драмколлективай, иштта кхыйолча самодеятельноста коллективай творчески конференци.

Конференци хьаелл Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела нов. Т. Б. Кодзоевас.

Республика художественни самодеятельноста республикански а ерригроссийски а хьажаро баьча балхах лаьца доклад йир республика культура министра нов. В. А. Татаева. 26127 саг юкъевоагIаш я юртарча художественни самодеятельносте дакъа лоаца коллективаш. Царна юкъе ба колхозхой, совхозий болхлой, юртара интеллигенци. Профессионалашта ниисса бувца йиш йолаш ба бIарччача коллективай самодеятельни артисташ.

Дуккха дукхагIа хиннай укх тIеххьарча шерашка тайп-тайпара кружокаш — 139 драматически, 181 хоровой, 165 музыкальни, иштта кхы дуккхаш а.

Дуккха я республике наха дика сакъердам беш йола коолективаш. Хьаэцаргья вай Ножай-Юрта района художественни самодеятельноста коллектив. Эзар гаргга саг вар республике хиннача ерригроссийски хьажаре Ножай-Юрта районера дакъа лоацаш. Вай республике йовзарал совгIа гаьнна цул арахьа а йовз из коллектив.

Каст-каста шоай концерташ увттаду цар доттагIлен Дагестана къахьегамхошта. Кховчам ба района агитбригадаша цхьан шера диъ бIаь гаргга концерт оттадаьд аьлча. Тайп-тайпара а дика чулоацам болаш а я района самодеятельноста программа. Шоай ба районе поэташ а халхараш увттадераш а. Республике цIи хеза я вурийтта шу даьнна дешархо М. Амаева, района культура ЦIен директор Б. Эльмурзаев. Дуккхача ашарий, иллей автораш ба уж.

Ди тIехьа дегIайоагIа вай республике театральни, драматически коллективаш. ДIадахача шера хиннача театральни кIиро хьахьекхар къахьегамхошта театральни репертуар дукха езилга. Шоашта театральни искусство дукха езилга хьахьекхар Сунженски района Первомайски юртарча, Орджоникидзевски, Ассински станицай драматически коллективаша. Цар театральни кIира хьахьекха спектаклаш дика чулоацам болаш яр. Къаьстта дика яр Сунженски халкъа театра коллектив. Уж баьхкабар «Запорожец за Дунаем» яха опера а яхьаш. Шоай низ ца кхобеш къахьийгад цига мареи сесагеи, — режиссери художественни самодеятельноста кулгалхочои нн. ЧистяковгIар.

ЩIаккха а ца хиннача тайпара дукхагIа хиннай халхара, хоровой коллективаш. Хоза дош ца аьлча варгвац Сунженски района «Победа», Наурски района «Советская Россия» яхача колхозашка вIашагIъехкача казакий хорех. Бокъонца эрсий халкъий иллей репертуар я цар. Дог тоха ца луш ладувгIац цар иллешка.

Цхьабакъда, хIанз а кхоачамбоацараш да республика юртарча художественни самодеятельноста коллективашта юкъе. Ла йиш йолаш дац самодеятельноста репертуараца художественни дешараш кIезига хилар. КIезига я халкъа инструментий оркестр. Шоай балхацара кхоачамбоацараш дIа а даьха къахьега болабала беза Наьсарен, Шелковской, Ачхой-Мартана, иштта кхы цхьайолча района культура отделаш. Районни партийни организацеша чIоагIа тIахьожам лоаттабе беза цу гIулакха.

Йистеяьннача республика ялхлагIча а ерригроссийски юртарча художественни самодеятельноста хьажаро хьахьекхар хIара денна, хIара бетта тIа-тIа халкъа таланташ гучаювлилга, дукхагIа хулилга.

Доккхал а деш цIи яккха йиш я тахан вай республика самодеятельни говзанчех — Орджоникидзевски станица цхьайтта шерарча школа дешархочох, художественни дешар дика дийшача—Нигородова Танях, Ножай-Юрта культура ЦIен директорах, дуккхача иллей, ашарий авторах, халхархочох Эльмурзаев Беках, иштта кхы дуккхачарех а.

Творчески конференце къамаьл даьча республика заслуженни хормейстра нов. Брайловске дийцар юртарча самодеятельни артисташа беча балхах. КIезига терко ю юртарча кулгалхоша шоай музыканташ кхебара. Нaггахьа саг мара вагIац районера хьожаваь музыкальни — училище. Геттара кIезига дегIайоагIа музыка.

— Йоккха я тха районера художественни самодеятельность, йоах Ножай-Юрта района КПСС райкома секретара А. Кинзарова. Иллеш дезаш, кадай халхар деш ва юрта вахаш вола хIара шоллагIвар. Оаха пайда эц моттигерча материалех новкъостал ду халкъа таланташ гучаяха. Цхьабакъда, тха коллектива балха юкъе кхоачамбоацараш а да. Къаьстта ла йиш йолаш дац массехк шера хьалдеш латта культура ЦIа хIанз а даь ца далар.

Къамаьл даьча Сунженски халкъа театра режиссера З. С. Чистяковас, Шаьла районни культура отдела заведующе нов. Измайлова, иштта кхычар а дийцар халкъа таланташ дегIайоалаяра де дезарех, балхаца нийслуча кхоачамбоацарех, халонех.

Конференце хиннараша чIоагIа тIоараш детташ тIайийцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо баь соцам: Элмурзаев Бека—Ножай-Юрта культура ЦIен директора, — дуккхача иллей автора республика заслуженни артиста цIи яларах. Массехк сага Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ а цхьайолча художественни самодеятельноста коллективашта маьхера совгIаташ а делар.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамен, висьмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции 7/84.

СФ02221. Заказ № 1570.